

ประวัติความเป็นมาของคริสตศาสนาในประเทศไทยอย่างสั้น ๆ ตั้งแต่ครั้งการเข้ามาของโปรตุเกส การแต่งตั้งพระสังฆราชสังเบรต์ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ จนกระทั่งการเสียกรุงแก่พม่าและการ กอบกู้อิสรภาพโดยสมเด็จพระเจ้าตากสิน ประเทศไทยเป็นประเทศในอินโดจีนที่มีได้ตกเป็นอาณานิคมของประเทศใด เป็นประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา คริสตศาสนาในประเทศไทย เจริญทีละเล็กทีละน้อย และเจริญขึ้นอย่างน่าสังเกตในสมัยพระสังฆราชหลุยส์ เวย์ ปัจจุบัน (ในเวลานั้น) มีจำนวนคาทอลิกราว 24,000 คน จากประชากร 8 ล้านคน ฝ่ายคาทอลิกมีสถาบันหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียงมาก ในที่สุดสมณกระทรวงเผยแผ่ความเชื่อได้แสดงความเชื่อมั่นว่า การพบปะครั้งนีระหว่างพระมหากษัตริย์ไทยและสมเด็จพระสันตะปาปา จะช่วยให้คาทอลิกในประเทศไทยพบกับเสรีภาพทางศาสนาอย่างสมบูรณ์ (สุรัช ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

ในวันศุกร์ที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2440 (ค.ศ. 1897) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินด้วยรถม้าพระที่นั่งพร้อมกับคณะ รวมรถม้าทั้งหมด 4 คันด้วยกัน เสด็จมาถึงกรุงวาทิกัน เจ้าหน้าที่ขึ้นสูงทั้งหมดยกของกรุงวาทิกันฝ่าย รับเสด็จ และเวลา 17.15 น. เสด็จเข้าเฝ้าสมเด็จพระสันตะปาปาจนกระทั่งถึงเวลา 17.30 น. หลังจากนั้นเวลา 18.00 น. พระคาร์ดินัล รัม โปลา เลขานุการรัฐวาทิกันเข้าเฝ้าถวายคำนับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นการถวายตอบแทนการเข้าเฝ้าครั้งนี้ที่โรงแรมแกรนด์ บายวันรุ่งขึ้นเวลา 15.00 น. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์วาทิกัน ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ Comm. Galli รับเสด็จอย่างสมพระเกียรติ และนำเสด็จพระราชดำเนินชม ในเย็นวันเสาร์ที่ 5 มิถุนายนนั้นเอง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่เจ้าหน้าที่ขึ้นสูงของวาทิกันหลายท่านด้วยกัน รายชื่อและชื่อเครื่องราชอิสริยาภรณ์ยังคงถูกเก็บรักษาไว้ที่หอจดหมายเหตุวาทิกัน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่พระราชทานให้ในวันนั้น มีดังต่อไปนี้ (สุรัช ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

1. มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.)
2. ตริยาภรณ์ช้างเผือก
3. มหาวิรมงกุฎ (ม.ว.ม.)
4. ประดมาภรณ์มงกุฎไทย
5. ตริตาภรณ์มงกุฎไทย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินออกจากกรุงโรมโดยรถไฟพระที่นั่งในวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2440 (ค.ศ. 1897) สมเด็จพระสันตะปาปาทรงขึ้นชมต่อการเสด็จมาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์มีพระประสงค์จะถวายของที่ระลึก

จึงทรงโปรดให้เลขานุการรัฐเขียนจดหมายถึงพระองค์เจ้าสวัสดิโสภณว่า สมเด็จพระสันตะปาปามีพระประสงค์จะถวายของที่ระลึก อันได้แก่ แผ่นจิตรกรรมทำด้วยศิลปะโมเสก (Mosaic) เกือบแบบการตกแต่งภายในมหาวิหารนักบุญเปโตร นอกจากนี้สมเด็จพระสันตะปาปายังประทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ดังต่อไปนี้ (สุรชัย ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

1. Grand Cross of the Order of Pius IX

แก่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าสมมติวงศัวัชรโรทัย

แก่ พระองค์เจ้าชายสวัสดิโสภณ

แก่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจิระประวดีวรเดช

2. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อื่น ๆ แก่ผู้ตามเสด็จเข้าเฝ้าสมเด็จพระสันตะปาปา

นอกจากนี้ในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2440 (ค.ศ. 1897) เลขานุการรัฐวาติกันได้มีจดหมายสั้น ๆ ไปยังสมณทูตที่กรุงปารีสว่า หากมีโอกาสดำเนินการพระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย ขอให้กราบบังคมทูลพระมหากษัตริย์ในพระนามของสมเด็จพระสันตะปาปาว่า พระองค์ทรงชื่นชมต่อการเข้าเฝ้าครั้งนี้มาก และจะทรงระลึกถึงเรื่องนี้เสมอ วันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2440 (ค.ศ. 1897) มีจดหมายจากที่ปรึกษาสมณทูตไทยที่กรุงปารีสมายัง เลขานุการรัฐวาติกัน แจ้งให้ทราบว่าพระมหากษัตริย์ไทยต้องพระราชประสงค์ในพระบรมฉายาลักษณ์ พร้อมทั้งลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระสันตะปาปา ก่อนที่จะเสด็จออกจากยุโรป และวันที่ 6 ตุลาคมปีเดียวกัน ทางกรุงวาติกันแจ้งมาทางสถานสมณทูตที่กรุงปารีสว่า พระบรมฉายาลักษณ์พร้อมลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระสันตะปาปา ถูกส่งมาแล้วโดยทางรถไฟ ขอให้สมณทูตจัดการส่งไปให้แก่คณะทูตไทยประจำกรุงปารีส เพื่อดำเนินการส่งไปถวายแด่พระมหากษัตริย์ไทย ตามที่พระองค์ต้องพระราชประสงค์ด้วย วันที่ 7 ตุลาคม ทางกรุงวาติกันมีจดหมายแจ้งมายังที่ปรึกษาสมณทูตไทยประจำกรุงปารีส (Corragioni d'Orelli) ว่า พระบรมฉายาลักษณ์ที่ส่งมานี้เป็นพระบรมฉายาลักษณ์ที่ดีที่สุดของสมเด็จพระสันตะปาปา และพระองค์ได้ทรงลงลายพระหัตถ์ด้วยพระองค์เอง ดังนั้นขอให้นำขึ้นถวายแด่พระมหากษัตริย์ไทยด้วย (สุรชัย ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

จดหมายของสมณทูตที่กรุงปารีสแจ้งมายังเลขานุการรัฐวาติกันลงวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2440 (ค.ศ. 1897) ว่าพระบรมฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระสันตะปาปาที่ส่งมาถวายพระมหากษัตริย์ไทย มาถึงเมื่อวันพุธตอนเช้า และเวลา 18.00 น. ก็จัดส่งไปให้แก่ที่ปรึกษาสมณทูตไทยประจำกรุงปารีส เพราะได้รับข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์ว่า พระมหากษัตริย์ไทยจะเสด็จออกจากกรุงปารีสในวันรุ่งขึ้น พระมหากษัตริย์ทรงโสมนัสเป็นอย่างยิ่งต่อของถวายที่มีค่านี้ และได้ส่งที่ปรึกษาสมณทูตไทยประจำกรุงปารีสมาที่สถานสมณทูตเพื่อแสดงความขอบพระทัยต่อสมเด็จพระสันตะปาปาด้วย พระองค์มีพระบรมราชโองการให้ทำกรอบที่สง่างามที่สุด และให้ตั้งไว้ในห้องพระโรงของ

พระราชวัง หลังจากการเสด็จเข้าเฝ้าสมเด็จพระสันตะปาปาและเสด็จเข้าชมพิพิธภัณฑ์วาติกันของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในระหว่างวันที่ 4-5 มิถุนายน พ.ศ. 2440 (ค.ศ. 1897) แล้ว เลขาธิการรัฐวาติกันได้ขอให้เจ้าหน้าที่ผู้หนึ่ง ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นล่ามผู้ตามเสด็จในระหว่างเสด็จเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ให้เขียนรายงานส่งมายังเลขาธิการรัฐ ในรายงานฉบับนี้ผู้เขียนได้เล่าถึงพระราชดำรัสบางตอน เช่น ครั้นเสด็จผ่านภาพแสดงแผนที่โลก พระองค์มีพระราชดำรัส ดังวาทกรรมเชิงเรื่องเล่าที่ว่า (James T. Bretzke, S.J., S.T.D., n.d.) (สื่อมวลชนคาทอลิก, 2537, หน้า 123)

“เป็นเวลานานมาแล้ว ที่ข้าพเจ้าให้ความสนใจต่อทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพระศาสนจักรคาทอลิก และสันตะสำนัก ตั้งแต่ครั้งเมื่อสมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 9 ทรงดำรงตำแหน่งปกครองอยู่ ข้าพเจ้าได้อ่านเรื่องราวต่าง ๆ มากมาย และข้าพเจ้าได้เรียนรู้และชื่นชม และให้คุณค่าต่อสถาบันพระสันตะปาปาที่ยิ่งใหญ่นี้ เนื่องจากพระมีอิทธิพลอันยิ่งใหญ่เหนือโลกทั้งโลก ทั้งนี้เพื่อคุณงามความดีของมนุษยชาติ และเมื่อสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอ ที่ 13 ทรงได้รับเลือกเป็นสมเด็จพระสันตะปาปา ข้าพเจ้าก็มีความประสงค์จะรู้จักกับพระองค์ และดังนี้ข้าพเจ้าได้อ่านทุกอย่างที่มีเกี่ยวกับบุคลิกของพระองค์ ชีวิต งานของพระองค์ และอื่น ๆ ยิ่งข้าพเจ้าอ่านมากเท่าไร ก็ยิ่งเพิ่มพูนความต้องการที่จะได้พบสมเด็จพระสันตะปาปาเป็นการส่วนพระองค์มากขึ้นเท่านั้นและโดยเฉพาะอย่างยิ่งสมเด็จพระสันตะปาปาพระองค์นี้ เมื่อวานนี้ข้าพเจ้าได้รับความพึงพอใจมากที่สุด และข้าพเจ้าต้องกล่าวว่า ความเป็นจริงที่ได้พบเห็นนี้อยู่เหนือกว่าที่ข้าพเจ้าได้เคยจินตนาการไว้มากนัก ข้าพเจ้าจะไม่ลืมการเข้าเฝ้าที่น่าประทับใจนี้เลย”

นอกจากนี้เมื่อเสด็จเยี่ยมชมเสร็จสิ้นแล้ว ยังมีพระราชดำรัสฝากไปยังสมเด็จพระสันตะปาปาด้วย พระราชดำรัสมีว่าดังนี้

“ข้าพเจ้าขอร้องให้ท่านช่วยนำความเคารพ และความขอบพระคุณของข้าพเจ้าไปถวายสมเด็จพระสันตะปาปาด้วย กราบบังคมทูลพระองค์ว่า หลายปีมาแล้วที่ข้าพเจ้ารู้จักพระองค์โดยผ่านทางหนังสือ ข้าพเจ้าปรารถนาเหลือเกินที่จะได้เข้าเฝ้าพระองค์ และเวลานี้ข้าพเจ้ามีความสุขใจมาก ความปรารถนานั้นเป็นความจริงแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระราชทานอนุญาตให้เข้าเฝ้า และจะจดจำไว้ในหัวใจ (พระองค์เอามือแนบพระทัย) ถึงความทรงจำเกี่ยวกับการเยี่ยมเยือนครั้งนี้ กรุณากราบบังคมทูลสมเด็จพระสันตะปาปาแทนข้าพเจ้าด้วย”

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ เป็นความจริงทีเดียว เพราะเมื่อหลายปีผ่านไป พระสังฆราชหลุยส์ เวย์ ประมุขมิสซังสยามเวลานั้น ได้เขียนจดหมายถึงสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอ ที่ 13 ลงวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2446 (ค.ศ. 1903) นั่นคือเกือบ 6 ปี หลังจากการเสด็จเข้าเฝ้าครั้งนั้น พระสังฆราชกราบบังคมทูลสมเด็จพระสันตะปาปาว่า การเข้าเฝ้า

ครั้งนั้นเป็นที่ประทับใจพระราชหฤทัยอยู่มาก เมื่อพระองค์เสด็จกลับประเทศไทย พระองค์ทรงมีพระราชปฏิสันถารต่อหน้าบรรดามิสชันนารี ต่อหน้าข้าราชการ บรรดาเจ้าฟ้า และขุนนางทั้งหลายเกี่ยวกับสมเด็จพระสันตะปาปาว่า (สื่อมวลชนคาทอลิก, 2537, หน้า 123) ดังวาทกรรมเชิงเรื่องเล่า (James T. Bretzke, S.J., S.T.D., n.d.) ที่ว่า

“ข้าพเจ้าได้พบพระมหากษัตริย์ และจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่มากมาย แต่ไม่มีใครเลยที่ทำงาน น่าเคารพรัก เปี่ยมด้วยคุณงามความดี เท่าเสมอกับบิดาแห่งคริสตชนทั้งมวลในโลก”

พระสมณทูตประจำกรุงแมดริด เมืองหลวงของประเทศสเปน เขียนจดหมายถึงเลขาธิการรัฐวาติกันลงวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2440 (ค.ศ. 1897) ว่าที่กรุงแมดริด พระมหากษัตริย์ไทยยังมีพระราชดำรัสถามถึงสมเด็จพระสันตะปาปา พร้อมทั้งยังทรงแสดงความขอบพระทัยในเรื่องพระบรมฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระสันตะปาปาที่ได้รับมาแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังได้เสด็จกลับมาประพาสประเทศอิตาลีอีกครั้งหนึ่งในระหว่างวันที่ 28 ตุลาคม - 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2440 (ค.ศ. 1897) และเข้าวันที่ 29 ตุลาคม ก่อนที่จะเสด็จไปยังเมืองเนเปิลส์ในคืนนั้น พระองค์ได้เสด็จเยี่ยมชมหาวินาญเปโตรอีกครั้งหนึ่ง ทางสันตะสำนักได้มอบหมายให้พระสังฆราชผู้หนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลหาวินาญเปโตรเป็นผู้รับเสด็จและนำเสด็จเยี่ยมชม ในรายงานของพระสังฆราชองค์นี้เล่าว่า เมื่อท่านได้เข้าเฝ้า พระมหากษัตริย์ไทยมีพระราชดำรัสถามข่าวของสมเด็จพระสันตะปาปาในทันที และทรงฝากความปรารถนาดีไปยังสมเด็จพระสันตะปาปา ด้วยการเสด็จเยี่ยมชมหาวินาญเปโตรครั้งนี้ พระองค์ได้เสด็จขึ้นเยี่ยมชมถึงชั้นสูงสุดของโดมมหาวิหาร ตักวังสมเด็จพระสันตะปาปา และสวนวาทิกันด้วย (สุรชัย ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

ในวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2446 (ค.ศ. 1903) คณะพระคาร์ดินัลที่กรุงโรมเขียนจดหมายฉบับหนึ่งมากราบบังคมทูลพระมหากษัตริย์ไทยว่า สมเด็จพระสันตะปาปาเลโอ ที่ 13 สวรรคตเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2446 (ค.ศ. 1903) เวลาบ่าย 4 โมง พร้อมทั้งกราบบังคมทูลด้วยว่า จะมีการเลือกตั้งพระสันตะปาปาองค์ใหม่ หลังจากพิธีปลงศพผ่านพ้นไปแล้ว 9 วัน ข่าวอันน่าเศร้านี้คงทำให้พระองค์โทมัสเช่นเดียวกัน เนื่องจากพระองค์ทรงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จดหมายฉบับนี้เขียนเป็นภาษาลาติน พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการทรงโปรดให้หมอแฟรงเฟิตเตอร์ (Frankfurter) แปลเป็นภาษาอังกฤษถวาย พร้อมทั้งถวายความเห็นว่าจะไม่ต้องตอบจดหมายของพระคาร์ดินัลเพราะได้ส่งโทรเลขไปแล้วและถ้าจะตอบจะต้องตอบไปถึงพระสันตะปาปาปีโอ ที่ 10 พระสันตะปาปาพระองค์ใหม่คือ สมเด็จพระสันตะปาปาปีอุส ที่ 10 ทรงมีพระสมณสาสน์มากราบบังคมทูลถึงเรื่องการได้รับเลือกเป็นพระสันตะปาปาต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้เพื่อสัมพันธ์ภาพอันดีต่อกันดังที่เคยเป็นมา พระสมณสาสน์ฉบับนี้ลงวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2446 (ค.ศ. 1903) และหมอแฟรงเฟิตเตอร์เป็นผู้แปลจากภาษาลาตินเป็นภาษาอังกฤษถวาย วันที่ 9

ตุลาคม พ.ศ. 2446 (ค.ศ. 1903) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชสาส์นตอบกลับไปยังสมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 10 พระราชสาส์นฉบับร่างของพระราชสาส์นฉบับนี้ที่ยังคงเก็บรักษาไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ แสดงให้เห็นถึงมิตรภาพที่จริงใจระหว่างประเทศทั้งสอง พระราชสาส์นฉบับร่างนี้เขียนเป็นภาษาอังกฤษ แต่มีรับสั่งให้แปลเป็นภาษาไทย (สุรัช ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำไทยกับนครรัฐวาติกัน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) ในระหว่างรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2468-2478) (ค.ศ. 1925-1935) และอยู่ในช่วงสมณสมัยของสมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 11 (พ.ศ. 2465-2482) (ค.ศ. 1922-1939) มีเหตุการณ์ที่น่าสนใจเกิดขึ้น ซึ่งแสดงออกถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างประเทศไทยและกรุงโรม ดังนี้ (สุรัช ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

1. พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ บิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย ได้เสด็จประพาสยุโรปและอิตาลีด้วย ที่สำคัญยิ่งก็คือ พระองค์ได้เสด็จเข้าเฝ้าสมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 11 ในปี พ.ศ. 2473 (ค.ศ. 1930) และได้เสด็จเยี่ยมชมสถานที่สำคัญของกรุงโรมอีกหลายแห่ง เช่น มหาวิหารนักบุญเปโตร ปราสาทแองเจโล (Castel d'Angelo) และโบราณสถานแห่งกรุงโรม เพราะพระองค์ทรงสนพระทัยในศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งประวัติศาสตร์เป็นอย่างมาก น่าเสียดายที่ยังไม่สามารถค้นหารายละเอียดเกี่ยวกับการเสด็จเข้าเฝ้าสมเด็จพระสันตะปาปาในครั้งนี้ได้

2. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสยุโรปในระหว่างปี พ.ศ. 2477 (ค.ศ. 1934) แท้ที่จริงพระองค์มีพระราชประสงค์จะเสด็จไปรับการผ่าตัดพระเนตรที่ประเทศอังกฤษ และทรงถือพระราชโอกาสเสด็จประพาสต่างประเทศด้วย เพราะในขณะนั้นสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศไทยยังไม่เรียบร้อยในการเสด็จประพาสต่างประเทศครั้งนี้ ยังมีได้ทรงสละราชสมบัติ พระองค์เสด็จออกจากกรุงเทพฯ โดยเรือพระที่นั่งของชาติเดนมาร์ก เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2477 (ค.ศ. 1934) พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีนาถ และข้าราชบริพารตามเสด็จอีกไม่กี่คน ในระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2477 (ค.ศ. 1934) นี้เอง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประทับอยู่ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี พระองค์และคณะผู้ติดตามได้เสด็จเยี่ยมอนุสาวรีย์กษัตริย์วิตตอริโอ เอมมานูเอลเลที่ 2 (Vittore Emmanuele II) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ฉายพระบรมฉายาลักษณ์ร่วมกับนักเรียนคาทอลิก (สามเณร) ไทยที่กรุงโรม และ 3 คนในจำนวนนักเรียนเหล่านั้น ต่อมาได้รับตำแหน่งเป็นผู้แทนพระสันตะปาปา (Apostolic Vicar) คือ พระสังฆราชมิเชล มงกล ประกองจิต ประมุขมิสซังท่าแร่-หนองแสง, พระสังฆราชฟรังซิสเซเวียร์ เสงวน สุวรรณศรี ประมุขมิสซังจันทบุรี และพระสังฆราชยวง นิตโย พระสังฆราชเกียรตินามแห่ง

ออบบา (Obba) ประมุขมิสซังกรุงเทพฯ ต่อมาได้รับแต่งตั้งจากสมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 6 ให้ดำรงตำแหน่งอัครสังฆราชแห่งอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ซึ่งก็คือ ฯพณฯ อัครอัครสังฆราชวงนิตโย (สื่อมวลชนคาทอลิก, 2537, หน้า 127)

ในวันจันทร์ที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2477 (ค.ศ. 1934) เวลา 10.30 น. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมชมสถานที่สำคัญ ๆ ทางศาสนา และสถาปัตยกรรมโรมัน โบราณที่เรียกว่าคาตากอมบ์ (Catacomb) นั่นคือคาตากอมบ์กัลลิสโต (Callisto) ซึ่งเป็นคาตากอมบ์ที่มีชื่อเสียงมาก มีคณะสงฆ์ชาวเลเซียนเป็นผู้ดูแล คาตากอมบ์แห่งนี้เป็นสถานที่ฝังพระศพของบรรดาพระสันตะปาปาในตอนต้นของศตวรรษที่ 3 รวมทั้งบรรดาคริสตชนที่เสียชีวิตจากการเบียดเบียนศาสนาในสมัยอาณาจักรโรมันอันรุ่งเรือง นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ลี้ภัยในสมัยนั้นของคริสตชน เนื่องมาจากต้องหลบหนีจากพวกทหารโรมัน พวกเขาจึงได้ใช้สถานที่แห่งนี้ในการสวดภาวนาและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ อีกด้วย สามเณรไทยคณะชาวเลเซียนซึ่งกำลังศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยเกรโกเรียนที่กรุงโรมในเวลานั้นชื่อ กิมไทย (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นบาทหลวงบุญไทย สิงเสนห์ ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) เป็นผู้ถวายการบรรยายและนำเสด็จชมสถานที่ผู้อำนวยการคาตากอมบ์ยังได้ถวายของที่ระลึกจากคาตากอมบ์ เป็นรูปนักบุญเซซิลีอาและภาพที่นำมาจากจิตรกรรมฝาผนัง เป็นรูปนายชุมพบาลที่ดี ซึ่งเพิ่งพิมพ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2477 (ค.ศ. 1934) นั้นเอง พระมหากษัตริย์ทรงแสดงออกซึ่งความพอพระทัย และประทับพระราชหฤทัยในการนำเสด็จเข้าเยี่ยมชมในครั้งนี้ (สื่อมวลชนคาทอลิก, 2537, หน้า 127)

ในวันพุธที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2477 (ค.ศ. 1934) พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีนาถ และคณะผู้ตามเสด็จได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 11 เวลา 11.30 น. เจ้าหน้าที่ชั้นสูงของวาติกันได้รับเสด็จอย่างสมพระเกียรติ เหตุการณ์ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้เสด็จร่วมในพิธีสถาปนาบาทหลวงยอห์น บอสโก ผู้ก่อตั้งคณะชาวเลเซียน เป็นนักบุญ (Canonization) เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2477 (ค.ศ. 1934) นอกจากนี้พระองค์ยังได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมคณะบาทหลวงชาวเลเซียนที่กรุงโรมเป็นการพิเศษอีกด้วย (สื่อมวลชนคาทอลิก, 2537, หน้า 127)

ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำไทยกับนครรัฐวาติกัน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล (รัชกาลที่ 8) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 เสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติในระหว่างปี พ.ศ. 2477-2489 (ค.ศ. 1934-1946) นั่นคือในระหว่างสมณสมัยของสมเด็จพระสันตะปาปา 2 องค์ คือ สมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 11 (พ.ศ. 2465-2482) (ค.ศ. 1922-1939) และสมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 12 (พ.ศ. 2482-2501) (ค.ศ. 1939-1958) จากกองจดหมาย

เหตุสำนักราชเลขาธิการ ได้เก็บรักษาพระสมณสาสน์ฉบับหนึ่งของสมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 12 ในปี พ.ศ. 2482 (ค.ศ. 1939) ไว้ พระสมณสาสน์ฉบับนี้ส่งมาเพื่อกราบบังคมทูลเกี่ยวกับเรื่อง การได้รับเลือกตั้งเป็นสมเด็จพระสันตะปาปาของพระองค์ ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันยังได้บังเกิดขึ้น อีกครั้งหนึ่ง เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จขึ้นสู่ประเทศไทยครั้งที่สอง และทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทว่าในระหว่างสงครามอินโดจีน และสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ. 2482-2488) (ค.ศ. 1939-1945) ศาสนาโรมันคาทอลิกได้รับความเดือดร้อนมิใช่น้อย พระองค์มี พระราชประสงค์จะแสดงพระมหากรุณาธิคุณต่อศาสนาโรมันคาทอลิกเป็นพิเศษ ได้มีพระบรมราช โองการให้พระองค์เจ้าธานีนิวัติ เป็นผู้ทรงติดต่อกับฝ่ายมิสซังโรมันคาทอลิกในกรุงเทพฯ แจ้งให้ ทราบว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จมาเยี่ยมพระสังฆราชเรอเน แปร์รอส ประมุขมิสซัง โรมันคาทอลิกในประเทศไทยเวลานั้น ณ อาสนวิหารอัสสัมชัญ เป็นการส่วนพระองค์ จากจดหมาย เหตุประจำวันส่วนตัวของบาทหลวงมอริส ยอลี ได้เขียนเล่าเกี่ยวกับการเสด็จเยี่ยมไว้ดังนี้

วันเสาร์ที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 (ค.ศ. 1946) เรื่องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของชาวไทย เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมอาสนวิหารอัสสัมชัญ (สี่มวชนคาทอลิก, 2537, หน้า 128-130)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จพระราชดำเนินจาก พระบรมมหาราชวัง เวลา 16.30 น. โดยรถยนต์พระที่นั่ง (ของพระองค์เจ้าธานีนิวัติ) ถึงบริเวณ อาสนวิหารเวลา 16.45 น. พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอฯ (พระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน) มีผู้ตาม เสด็จคือ พระองค์เจ้าธานีนิวัติ ผู้เฝ้าฯ รับเสด็จมีสัตบุรุษคริสตังจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหล่า นักเรียนหญิงกำลังเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จหน้าลานอาสนวิหาร ฯพณฯ พระสังฆราชแปร์รอส ในชุด ประจำตำแหน่งสีม่วง รับเสด็จยังรถยนต์พระที่นั่ง นำเสด็จพระราชดำเนินประทับหน้าโบสถ์ อัสสัมชัญ พระสังฆราชได้กราบบังคมทูลอย่างสั้น ๆ แสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ได้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จมาเยือน และพระองค์ได้มีพระราชดำรัสตอบพอสมควร (ระหว่าง นั้นพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันได้ทรงฉายพระบรมฉายาลักษณ์ไว้ตลอดเวลา) พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระหัตถ์สัมพัทธ์แก่พระสงฆ์ทุกองค์ที่เข้าเฝ้าฯ รับเสด็จ (เช่น บาทหลวง แปรงง เจ้าอาวาสอาสนวิหาร, บาทหลวงโซแรง ที่คุ้นเคยกับพระองค์เจ้าธานีนิวัติ, บาทหลวงยอลี, บาทหลวงอาทานาส ปลัดชาวไทย) ต่อจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จพระราชดำเนิน เข้าสู่ภายในอาสนวิหารสักพักหนึ่ง แล้วก่อนที่จะเสด็จพระราชดำเนินกลับนั้น บาทหลวงโซแรงได้ นำเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมชมโรงเรียนอัสสัมชัญด้วยการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมครั้งนี้ มิได้ กระทำอย่างเป็นทางการ พระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องแบบสากลธรรมดา พระสนับเพลาขาวสีขาว ทรง ฉลองพระบาท มิได้ทรงพระมาลาหรือแม้แต่ถุงรองพระบาทเลย...” (สุรัชย์ ชุ่มศรีพันธุ์, น.ป.ป.)

ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำไทยกับนครรัฐวาติกันในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เสด็จราชสมบัติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2489 (ค.ศ. 1946) เป็นต้นมา ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ซึ่งครองราชย์นานที่สุดด้วยเดชพระบารมี ทรงพระปรีชาสามารถเป็นที่เชิดช้องต่อเหล่าประชาราษฎร์ของพระองค์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในปี พ.ศ. 2539 (ค.ศ. 1996) ประเทศไทยพร้อมใจกันจัดพระราชพิธียิ่งใหญ่เพื่อเฉลิมฉลอง การเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ ปกครองดูแลประเทศไทยมาเป็นเวลา 50 พรรษาในระหว่างรัชสมัยนี้เอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและนครรัฐวาติกัน มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น และเป็นไปด้วยมิตรภาพ ดังปรากฏจากเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นในรัชสมัยนี้ สมเด็จพระสันตะปาปาหลายองค์เข้ามามีส่วนในความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ ได้แก่ (สุรัชย์ ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

1. สมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 12 (พ.ศ. 2482-2501) (ค.ศ. 1939-1958)
2. สมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ที่ 23 (พ.ศ. 2501-2506) (ค.ศ. 1958-1963)
3. สมเด็จพระสันตะปาปาเปาโล ที่ 6 (พ.ศ. 2506-2521) (ค.ศ. 1963-1978)
4. สมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 1 (พ.ศ. 2521) (ค.ศ. 1978)
5. สมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2 (พ.ศ. 2521-2548) (ค.ศ. 1978 - 2005)
6. สมเด็จพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16 (พ.ศ. 2548-2556) (ค.ศ. 2005 – 2013)
1. ในสมณสมัยสมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 12

จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย หลังจากได้เดินทางไปเยี่ยมประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย อเมริกา และยุโรปแล้ว จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เดินทางมาที่ประเทศอิตาลี และได้มีโอกาสเข้าเฝ้าสมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 12 เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2498 (ค.ศ. 1955) ในนครรัฐวาติกัน ประเทศไทยเวลานั้นมิได้ใช้ระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชอีกต่อไป แต่ใช้ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย การที่นายกรัฐมนตรีของประเทศไทยได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระสันตะปาปา ประมุขนครรัฐวาติกัน อันเป็นนครรัฐทางศาสนาเช่นนี้ ย่อมก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และในการเข้าเฝ้าครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดความประทับใจต่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม และผู้ติดตามมิใช่น้อยเลย (ล้อมวลชนคาทอลิก, 2537, หน้า 131)

สมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 12 สวรรคตเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2501 (ค.ศ. 1958) พระศาสนจักรในประเทศไทยได้จัดพิธีถวายบูชามิสซาอย่างมโหฬารขึ้นวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2501 (ค.ศ. 1958) ที่อาสนวิหารอัสสัมชัญ เวลา 9.30 น. เพื่ออุทิศแด่ดวงพระวิญญาณของสมเด็จพระสันตะปาปา พิธีในวันนั้นเป็นไปอย่างสมพระเกียรติ มีพระสังฆราชจอห์น กอร์ดอน ผู้แทนพระสันตะปาปาประจำประเทศไทย (เวลานั้นยังมิได้มีตำแหน่งพระสมณทูตในประเทศไทย) เป็น

ประธานและผู้ถวายบูชามิสซา นอกจากนี้มีพระสังฆราช 5 องค์จากมิสซังต่าง ๆ ในประเทศไทย พร้อมกับพระสงฆ์ นักบวชคณะต่าง ๆ ภราดา ภคินี และมวลสัตบุรุษจำนวนมากมาร่วมในพิธีนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พลโท หลวงสุธรรมรงค์ เป็นผู้แทนพระองค์ นอกจากนี้ยังมีพระองค์เจ้าธานีนิวัติ คณะรัฐมนตรี คณะทูตานุทูตจากประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมในพิธีมหาบูชามิสซาด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่ามีพระภิกษุจำนวน 5 รูป เข้าร่วมในพิธีมหาบูชามิสซาในวันนั้นด้วย และหนึ่งในจำนวนนี้ได้แก่ พระพิมลธรรมสังฆมนตรี ผู้ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเข้าเฝ้าสมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 12 ที่กรุงโรมมาแล้วก่อนที่จะสวรรคตไม่นาน การแสดงออกซึ่งความเศร้าโศกเสียใจในการสวรรคตของสมเด็จพระสันตะปาปาในครั้งนี้ของทุกฝ่าย ย่อมแสดงให้เห็นว่าสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสัมพันธภาพอันพี่น้อง เป็นสัมพันธภาพแห่งความรักและความเข้าใจอันดีต่อกันทั้งทางฝ่ายบ้านเมืองและทางฝ่ายศาสนา พ.ศ. 2501 (ค.ศ. 1958) (สื่อมวลชนคาทอลิก, 2537, หน้า 131)

2. ในสมณสมัยสมเด็จพระสันตะปาปาโยฮัน ที่ 23

เหตุการณ์ที่สำคัญยิ่งและน่าประทับใจที่สุด อันสืบเนื่องมาจากสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างทั้งสองประเทศนี้ ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จฯ เยือนนครรัฐวาติกัน และเสด็จเข้าเฝ้าสมเด็จพระสันตะปาปาโยฮัน ที่ 23 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2503 (ค.ศ. 1960) สมเด็จพระสันตะปาปาโยฮันที่ 23 จะเสด็จออกต้อนรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถแห่งประเทศไทยอย่างเป็นทางการ การเสด็จฯ เยือนครั้งนี้ เป็นการกระชับสัมพันธไมตรีอันมีอยู่แล้วแต่หลายศตวรรษระหว่างราชสำนักอันสูงศักดิ์แห่งบูรพทิศกับราชสำนักของพระสันตะปาปาแห่งกรุงโรมตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 แล้วได้มีราชทูตไทยนำความปรารถนาดีจากพระมหากษัตริย์และประชาชนชาวไทยเจริญสนทนไมตรีกับผู้แทนของพระคริสตเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงประกอบพระราชกรณียกิจตามขัดดียบประเพณีของราชบรรพบุรุษ พระองค์ยังทรงบันดาลให้พระขัดดียบประเพณีนี้รุ่งเรืองและแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เหมาะสมกับวัฒนธรรม และธรรมชาติของประชากร อันพระองค์ทั้งสองทรงเป็นผู้แทนอันเหมาะสม และเป็นที่ยินชมชอบที่สุด (สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิก, 2550, หน้า 106)

นอกจากนี้ยังมีบทความต้อนรับจากหนังสือพิมพ์ลอสแอนเจลิสโรมาโน หนังสือพิมพ์กิ่งราชการของนครรัฐวาติกัน ฉบับวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2503 (ค.ศ. 1960) ได้ตีพิมพ์บทความในหน้าแรกน้อมเกล้าฯ ถวายต้อนรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถแห่งประเทศไทยมีใจความ ดังว่าทกรรมเชิงเรื่องเล่า (James T. Bretzke, S.J., S.T.D., n.d.) ที่ว่า (สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิก, 2550, หน้า 106)

“เช้าวันเสาร์ที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2503 (ค.ศ. 1960) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนนครรัฐวาติกันอย่างเป็นทางการ ผู้ตามเสด็จในการนี้มีถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พระยา ศรีวิสารวาจา องคมนตรี นายไพโรจน์ ชัยนาม เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงโรม และภริยา พล.อ. หลวงสุรธรรงค์ สมุหราชองครักษ์ ม.จ. วิภาวดี รังสิต นางสนองพระโอษฐ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องจอมทัพพร้อมทั้งสวมเครื่องอิสริยาภรณ์ *Great Collar of the Pain Order* ซึ่งสมเด็จพระสันตะปาปาได้ทรงถวาย สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงฉลองพระองค์ดำทั้งชุด ตามประเพณี ทรงสายสะพายราชอิสริยาภรณ์จักรี สมเด็จพระสันตะปาปาทรงมีพระราชปฏิสันถาร เป็นภาษาฝรั่งเศส

การเสด็จครั้งนี้ได้เป็นไปอย่างสมพระเกียรติทุกประการทางการนครวาติกันได้จัด รอยนต์พระที่นั่งและรถพิเศษอีก 5 คัน พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ ไปรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ณ ที่ประทับ ขบวนเสด็จฯ มายังลาน หน้ามหาวิหารนักบุญเปโตรเวลา 10.45 น. และได้หยุดชั่วคราวหนึ่ง หลังจากได้ผ่านเข้ามาในเขต พระราชฐานของนครรัฐวาติกันแล้ว ที่นั่นได้มีพิธีการต้อนรับเสด็จอย่างสัน ๆ โดยมีเจ้าชาย ปาเซลลี (H.E. Prince Don Canto Pacelli) ที่ปรึกษาทั่วไปของนครรัฐวาติกัน และคอนเตกาลีอัชชี ผู้แทนพิเศษของคณะรัฐมนตรีแห่งนครรัฐวาติกันเป็นผู้ทูลเชิญเสด็จทหารสวิสและตำรวจของพระ สันตะปาปาดำรงแถวเป็นกองเกียรติยศ วงทหารดุริยางค์ทหารปาเลติน บรรเลงเพลงถวายพระพร”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศอัญเชิญกระแสดพระราชมารัส ฉบับที่ 8 มาถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อแจ้งแก่ ประชาชนชาวไทย มีความดั่งวาทกรรมเชิงเรื่องเล่า (James T. Bretzke, S.J., S.T.D., n.d.) ที่ว่า (สถา ประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิก, 2550, หน้า 113)

“ข้าพเจ้าและสมเด็จพระบรมราชินีได้กลับถึงประเทศสวิตเซอร์แลนด์แล้วเมื่อคืนวันที่ 1 ตุลาคม การไปเยือนสาธารณรัฐอิตาลีคราวนี้นับว่าได้ผลสำเร็จเป็นอย่างดี ประธานาธิบดี รัฐบาล ตลอดจนประชาชน ได้ให้การต้อนรับข้าพเจ้าและสมเด็จพระบรมราชินีด้วยฉันทมิตรไมตรีอันดียิ่ง จากการกำหนดการรับรองทำให้ข้าพเจ้าและสมเด็จพระบรมราชินีได้ความคิดบางประการเกี่ยวกับ ศิลปะและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ของสาธารณรัฐอิตาลี ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่า ประชาชน อิตาลีสามารถนำเอาความฉลาดรอบรู้ของอดีตสมัยมาผสมกลมกลืนกับวิทยาการเทคนิคสมัยใหม่ ได้เป็นผลสำเร็จ ความร่วมมือกันในทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศของเราทั้งสองทั้งในอดีตและ ปัจจุบัน นับว่าเป็นที่พึงพอใจกันทั่วไปในสาธารณรัฐอิตาลี

การไปเยือนของข้าพเจ้าและสมเด็จพระบรมราชินีครั้งนี้ น่าจะยังผลให้เกิดการร่วมมือกันโดยใกล้ชิดและกว้างขวางยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าและสมเด็จพระบรมราชินีได้ไปเยือนกรุงวาทีกันอีกด้วย พระสันตะปาปาขอให้นักพรหมเป็นอยู่อย่างดียิ่ง ในการปฏิบัติหน้าที่ของเรา ณ ที่นี้รู้สึกว่บางคนอาจจะเหน็ดเหนื่อย เพราะต้องมีการเยี่ยมชมติดต่อกันไปเป็นระยะเวลาอันยาวนาน แต่ถึงกระนั้นก็นับได้ว่ามีความสุขสบายดี และไม่มีเรื่องที่น่าวิตกแต่ประการใด ข้าพเจ้าและสมเด็จพระบรมราชินีกำลังปฏิบัติหน้าที่อย่างดีที่สุดเพื่อส่งเสริมเพิ่มพูนประโยชน์ของประเทศชาติ และเพื่อที่จะทำให้ประชากรทั้งมวลของโลกได้รู้จักธรรมและคุณลักษณะอันแท้จริงของประชาชนชาวไทยโดยทั่วกัน”

ในวันนั้นเองทางสันตะสำนักได้เขียนรายงานเกี่ยวกับการพบปะอันสำคัญยิ่งนี้ไว้ และได้บรรยายถึงคณะผู้ติดตามด้วยว่าประกอบไปด้วยผู้ใดบ้าง สมเด็จพระสันตะปาปาและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชปฏิสันถารต่อกันเป็นระยะเวลาประมาณ 20 นาที จากนั้นสมเด็จพระสันตะปาปาทรงนำเสด็จทั้งสองพระองค์และคณะผู้ติดตามเสด็จ ไปยังหอสมุดวาทีกันที่มีชื่อเสียง และก่อนที่จะจบการเข้าเฝ้าครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำ ฯพณฯ นายถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ รวมทั้งผู้ติดตามเสด็จคนอื่น ๆ ด้วย ต่อสมเด็จพระสันตะปาปา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสขอบพระทัยสมเด็จพระสันตะปาปา (สุรัชย์ ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

สมเด็จพระสันตะปาปาถวายของที่ระลึกเป็นพระบรมฉายาลักษณ์ของพระองค์เอง พร้อมทั้งลายพระหัตถ์ ใส่กรอบเงิน นอกจากนี้ยังมีเหรียญทองขนาดใหญ่ 1 เหรียญ, หนังสือที่มีค่ามากของบาทหลวง d'Elia 1 เล่ม ชื่อหนังสือแปลเป็นภาษาไทยว่า “แผนที่โลกของบาทหลวง Matteo Ricci” (Il Mappamondo del Padre Matteo Ricci) พร้อมทั้งคำบรรยายทางภูมิศาสตร์ของตะวันออกไกลในระหว่างปีแรก ๆ ของศตวรรษที่ 17 หนังสือที่ระลึก “ห้องต่าง ๆ ของราฟาเอลโล” (Le Stanze di Raffaello) ทั้งหมดนี้ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสำหรับสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พระองค์ถวายรูปทำด้วยโมเสก (Mosaic) แท้ ๆ เป็นรูปกระเช้าดอกไม้เลียนแบบจาก Mosaic ของโรมันซึ่งเก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑวาทีกัน งานสะสมเหรียญตราของนครรัฐวาทีกัน 1 ชุด พร้อมด้วยพระบรมฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ที่ 23 สำหรับ ฯพณฯ รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ สมเด็จพระสันตะปาปาทรงประทานเหรียญทอง 1 เหรียญ และสำหรับบุคคลในคณะผู้ติดตามเสด็จคนอื่น ๆ พระองค์ทรงประทานเหรียญเงิน (สุรัชย์ ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถวายของที่ระลึกแด่สมเด็จพระสันตะปาปาเช่นเดียวกัน เป็นงานศิลปะชิ้นเอกของนักศิลปินคนไทย เป็นโต๊ะทรงพระอักษรขนาดใหญ่ แกะสลักเคลือบทอง

และสุดท้ายก่อนที่จะสิ้นสุดการเข้าเฝ้าครั้งนี้สมเด็จพระสันตะปาปาทรงฝากความปรารถนาดีและพระพรมายังพระโอรสและพระธิดาทุกพระองค์ด้วย สมเด็จพระสันตะปาปาขอพรที่ 23 ทรงมีพระดำรัสแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถในวันนั้นว่า ดังนี้ (สุรชัย ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

“ข้าพเจ้ารู้สึกปิติซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง ในการเสด็จมาเยือนของพระองค์ เป็นโอกาสให้ข้าพเจ้าได้แสดงความรู้สึกหวังดีเป็นพิเศษต่อประชากรแห่งประเทศไทยเป็นประเทศที่บริบูรณ์ด้วยความงามตามธรรมชาติ อีกทั้งเพียบพร้อมไปด้วยชนบประเพณีอันสูงศักดิ์มาแต่กาลนาน รัฐบาลและประชากรชาวไทยได้เพียรพิทักษ์รักษามรดกอันแสนประเสริฐนี้ไว้ด้วยความห่วงหาอาทร และมุ่งนำประเทศชาติให้พัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์ จึงได้บรรลุถึงผลอันสมควรแก่การสรรเสริญ เป็นต้น ในวงการสังคมและการศึกษา บรรดาพระสงฆ์ นักบวช และสัตบุรุษชาวคาทอลิกผู้เป็นบุตรของข้าพเจ้า ต่างใฝ่ใจที่จะได้มีส่วนช่วยเหลือในการนี้ ด้วยกิจการอันเกิดผลรุ่งเรืองและมากมายหลายชนิดด้วยกัน เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล และสุขาเสนา เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองก็กระหายที่จะทำงานเช่นบุตรผู้ซื่อสัตย์ เพื่อความเจริญวัฒนาและความรุ่งเรืองของปิตุภูมิของตนในโลกนี้ และเพราะความเสียสละอันไม่เห็นแก่ตัวนี้ จึงทำให้เขาเหล่านี้ได้รับความเคารพยกย่องและเห็นใจ อันเป็นสิ่งทีประเสริฐที่สุดในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่จะกราบบังคมทูลเฉพาะพระพักตร์พระองค์ว่า คาทอลิกได้รับการเคารพและเสรีภาพ ซึ่งเป็นผลของการมองเห็นอนาคตอันแจ่มใสแห่งข้อกำหนดกฎหมายและความหวังดีอันนำชมของบรรดาผู้มีอำนาจในรัฐ กุศลกรรมนี้นับเป็นชนบประเพณีมาแต่โบราณกาลแล้ว ทั้งนี้เนื่องด้วยตั้งแต่ พ.ศ. 2231 (ค.ศ. 1688) แล้ว สมเด็จพระสันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 11 ได้ทรงมีพระสมณสาส์นถึงพระเจ้าแผ่นดินแห่งกรุงสยาม แสดงความขอบพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ ที่ได้พระราชทานความคุ้มครองเป็นอย่างดีแก่มิสซังคาทอลิกในโอกาสที่คณะทูตไทยได้มากรุงโรม และสมเด็จพระสันตะปาปาผู้ศักดิ์สิทธิ์ได้ให้การต้อนรับอย่างดีที่สุด ได้แสดงความเอาพระทัยใส่ต่อบรรดาผู้ร่วมชาติของพระองค์ด้วยการติดตามดูแลและพระราชทานของที่ระลึกต่าง ๆ พระองค์ทั้งสองทรงตระหนักแก่พระทัยแล้วว่า ประเทศไทยมิใช่เป็นประเทศแปลกหน้าของรัฐชาติกัน สำหรับข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้ามีความรู้สึกต่อประเทศไทยเช่นเดียวกับสมเด็จพระสันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 11 ผู้ล่วงลับไปแล้ว และข้าพเจ้ารู้สึกพอใจเป็นอย่างยิ่งที่จะยืนยันแสดงความหวังดีต่อพระองค์ ข้าพเจ้าขอวิงวอนพระเป็นเจ้าผู้ทรงสรรพานุภาพ โปรดประทานพระพรอันอุดมแก่ประเทศชาติอันสูงศักดิ์นี้ แก่บรรดาผู้นำชาติ และเป็นดั่งพระองค์และพระเจ้าลูกเธอทุกพระองค์ด้วย”

ข้อความข้างบนนี้เป็นข้อความที่มีคุณค่ายิ่ง จึงได้นำมาลงไว้ให้ได้อ่านกัน เพราะแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หน้าที่ของคริสตชนในการรับใช้บ้านเมือง และสัมพันธภาพที่ดีต่อกันตั้งแต่อดีตกาลระหว่างประเทศไทยและนครรัฐวาติกันในวโรกาสแห่งการเสด็จเยือนนี้เอง สมเด็จพระสันตะปาปาโยฮัน ที่ 23 ทรงถวายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ Great Collar of The Pian Order แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วย วันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2506 (ค.ศ. 1963) เป็นวันที่พระศาสนจักรต้องสูญเสียบิชอปผู้ยิ่งใหญ่ไปอีก 1 ท่าน ข่าวการสวรรคตของสมเด็จพระสันตะปาปาโยฮัน ที่ 23 ได้แพร่สะพัดไปอย่างรวดเร็ว พระสังฆราชหลุยส์ โซแรง ประมุขมิสซังกรุงเทพฯ ได้ออกสารเวียนให้ทุกวัดตระหนักและสวดภาวนาอุทิศแด่สมเด็จพระสันตะปาปาเป็นพิเศษ และวันพุธที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2506 (ค.ศ. 1963) กำหนดให้เป็นวันถวายมิสซาอย่างสง่าอุทิศแด่สมเด็จพระสันตะปาปา มีพระสังฆราช พระสงฆ์ และนักบวชจำนวนมากมาร่วมในพิธี โดยมี อัครสังฆราช ยอห์น กอร์ดอน ผู้แทนพระสันตะปาปาเป็นเจ้าภาพทางฝ่ายบ้านเมืองมี พลโท พระยาศักดิ์วิชานนิเทศ เป็นผู้แทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พระวรราชเอกอัครมุขมณฑลพายัพ ประธานองคมนตรี, ข้าราชการฝ่ายบ้านเมือง และคณะทูตานุทูตจากประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมในพิธีไว้อาลัยนี้ เป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า พระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช อีกทั้งนายฟุ้ง ศรีวิจารณ์ อธิบดีกรมศาสนา ได้มีสารร่วมไว้อาลัยส่งมายังพระอัครสังฆราช ยอห์น กอร์ดอนด้วย นับเป็นการแสดงออกซึ่งความซื่ออกซื่อใจและการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันอีกครั้งหนึ่งที่สมควรแก่การจดจำ (สถาปนาบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2550, หน้า 29)

3. ในสมณสมัยสมเด็จพระสันตะปาปาเปาโล ที่ 6

ความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการระหว่างประเทศไทย และนครรัฐวาติกัน เริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2512 (ค.ศ. 1969) โดยทางฝ่ายรัฐบาลไทยมี นายจิตติ สุจริตกุล ผู้แทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและผู้แทนพระสันตะปาปา (Apostolic Delegate) ฯพณฯ อัครสังฆราช ยัก ยาโดต์ (Jean Jadot) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้แทนพระสันตะปาปาประจำประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2511 (ค.ศ. 1968) แล้ว ทั้งสองได้ลงนามร่วมกันในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ (สุรัชย์ ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

ความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการนี้ทำให้สถานะของผู้แทนพระสันตะปาปาเปลี่ยนไป คือจากตำแหน่งผู้แทนพระสันตะปาปา หรือ ผู้แทนทางการทูต (Apostolic Delegate) มาเป็นตำแหน่งเอกอัครสมณทูต (Apostolic Pro-nuncio) โดย ฯพณฯ อัครสังฆราช ยัก ยาโดต์ ได้รับการแต่งตั้งเป็นเอกอัครสมณทูตวาติกัน องค์แรกประจำประเทศไทยเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ.

2512 (ค.ศ. 1969) และต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงสถานะทางการทูตอีกครั้งหนึ่ง เมื่อมีการปรับเปลี่ยนจากสถานะเอกอัครสมณทูตวาติกัน (Pro-nuncio) มาเป็นตำแหน่งพระสมณทูต (Nuncio) ในปี พ.ศ. 2536 (ค.ศ. 1993) โดยมี ฯพณฯ อัครสังฆราช ลุยจี แบรสซาน เป็นผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นองค์แรกเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 (ค.ศ. 1993)

เมื่อครั้งที่ ฯพณฯ อัครสังฆราชยัง ยาโคต์ ได้รับการแต่งตั้งเป็นเอกอัครสมณทูตวาติกัน นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดเกล้าให้เอกอัครสมณทูตวาติกันคนแรกเข้าเฝ้าถวายสาส์นตราตั้ง ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2512 (ค.ศ. 1969) ได้มีพระราชดำรัสในวโรกาสนั้นว่า (สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน, 2540, หน้า 530-531)

“ท่านเอกอัครราชทูต

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้รับสาส์นตราตั้งจากสมเด็จพระมหาสังฆราชสันตะปาปาปอลที่ 6 ทรงแต่งตั้งท่านเป็นเอกอัครราชทูตแห่งวาติกันคนแรกประจำราชสำนักของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าขอต้อนรับท่าน และรู้สึกชื่นชมที่ท่านได้กล่าวถึงความพยายามร่วมกันที่จะสร้างไว้ซึ่งสันติภาพอันถาวรและเสรีภาพของมนุษยชาติ ประเทศไทยได้ถือเป็นนโยบายเสมอมาในการให้ประชาชนพลเมืองมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา ชาวไทยทุกคนมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการเลือกนับถือศาสนาใด ๆ ตลอดทั้งการปฏิบัติบูชาตามความเชื่อถือของตนด้วย รัฐธรรมนูญของไทยก็ได้รับรองสิทธิและอิสรภาพดังกล่าวข้างต้น โดยประการฉะนั้นบรรดาผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ กันในประเทศไทยจึงมีชีวิตร่วมกันด้วยความผาสุกมานานนับศตวรรษ

ข้าพเจ้าพอใจที่ท่านกล่าวยืนยันถึงความภักดีและความร่วมมือของชาวคาทอลิกในประเทศไทย อีกทั้งความร่วมมือของท่านในอันที่จะส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทย ในการนี้ ขอให้ท่านมั่นใจได้ว่า ท่านจะได้รับการสนับสนุนจากข้าพเจ้าและทางราชการไทยจะได้อำนวยความสะดวกและความช่วยเหลือทุกประการเท่าที่จะกระทำได้ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลในหน้าที่ของท่าน”

สถาพระสังฆราชแห่งประเทศไทย ร่วมกับสถานทูตวาติกันประจำประเทศไทยมองเห็นความสำคัญของความสัมพันธ์นี้ จึงได้ร่วมมือกันจัดเฉลิมฉลองขึ้นในโอกาสครบรอบ 25 ปี ความสัมพันธ์ มิใช่เพราะความสัมพันธ์นี้มีมาเพียง 25 ปี แต่เป็นเพราะความสัมพันธ์นี้มีมานานย้อนหลังไปในประวัติศาสตร์ เริ่มต้นตั้งแต่พระสมณสาสน์ฉบับแรกของสมเด็จพระสันตะปาปาเคลเมนต์ ที่ 9 ลงวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2212 (ค.ศ. 1669) ถึงสมเด็จพระนารายณ์ในสมัยอยุธยา และมีความสัมพันธ์กันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โอกาสเฉลิมฉลองความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการนี้ จึงเป็นโอกาสที่จะรื้อฟื้นประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่าระหว่างทั้งสองรัฐ เพื่อความเข้าใจ

อันดีต่อกัน และเพิ่มพูนความร่วมมือต่อกัน เพื่อความดีของทั้งสองรัฐ และเพื่อความดีของปวงชนชาวไทยทั้งมวล (สุรชัย ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

ในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต มีความเป็นมาก่อนหน้านี้เป็นลำดับแล้ว คือ

1. วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2500 (ค.ศ. 1957) สมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 12 ทรงมีพระสมณโองการ (Bulla) “Expedit et Romanorum” ก่อตั้งสถาบันผู้แทนสันตะปาปาในประเทศไทย

2. วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2500 (ค.ศ. 1957) สมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 12 ทรงมีพระสมณโองการ (Bulla) “Gravissimum Supremi” ผนวกความรับผิดชอบของผู้แทน พระสันตะปาปาในประเทศไทยออกไปถึงแหลมมะละกา- วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2501 (ค.ศ. 1958) ผู้แทนพระสันตะปาปาองค์แรก ได้แก่ ฯพณฯ อัครสังฆราช ยอห์น กอร์ดอน เดินทางมาถึงประเทศไทยเพื่อประจำหน้าที่ โดยมีพระสังฆราชโชเรง พระสังฆราชคาเร็ตโต พระสังฆราชสงวน สุวรรณศรี พร้อมทั้งคณะสงฆ์ และนักบวชจำนวนหนึ่ง ไปรับที่สนามบินดอนเมือง ฯพณฯ ยอห์น กอร์ดอน เดินทางมาถึงเวลา 4.00 น. ของวันนั้น และพำนักอยู่ที่บ้านพักของพระสังฆราชโชเรง

3. วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2512 (ค.ศ. 1969) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายจิตติ สุจริตกุล กับพระอัครสังฆราชยัง ยาโคต ผู้แทนพระสันตะปาปา (Apostolic Delegate) ในเวลานั้น ทำพิธีแลกเปลี่ยนหนังสือเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับนครรัฐวาติกัน ในระดับสถานเอกอัครราชทูตนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา แต่อย่างไรก็ตาม พระสมณโองการของสมเด็จพระสันตะปาปาเปาโล ที่ 6 ลงวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2512 (ค.ศ. 1969) (Bulla ชื่อ Instans illa) ได้ก่อตั้งสถานเอกอัครราชทูตวาติกันประจำประเทศไทยแล้ว

4. วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2512 (ค.ศ. 1969) ฯพณฯ ยัง ยาโคต กราบบังคมทูลถวายหนังสือสารตราตั้ง แต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตวาติกันประจำประเทศไทยแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และความสัมพันธ์ทางการทูตในลักษณะนี้ก็เจริญก้าวหน้าเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

เช่นเดียวกันในสมณสมัยนี้ ความสัมพันธ์ที่ดีกับพุทธศาสนาในประเทศไทยยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ ดังจะเห็นได้จากการที่สมเด็จพระสันตะปาปาเปาโล ที่ 6 ทรงโปรดให้พระสังฆราช เปโตร คาเร็ตโต พระสังฆราชและคณะพระภิกษุทางฝ่ายพุทธศาสนา ได้เข้าเฝ้าที่วาติกันในปี พ.ศ. 2515 (ค.ศ. 1972) นอกจากนี้ยังทรงโปรดให้ ฯพณฯ นายถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้เข้าเฝ้าเช่นเดียวกัน แต่สิ่งที่น่าสนใจมากที่สุดก็คือ การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยและนครรัฐวาติกัน ได้เกิดขึ้นในสมณสมัยของสมเด็จพระสันตะปาปาเปาโล ที่ 6 นี้เอง ก่อนหน้านี้พระองค์ได้ทรงโปรดให้สถาปนาพระฐานานุกรม (Hierarchy) พระศาสนจักรในประเทศไทย ยกฐานะจากมิสซังขึ้นเป็นสังฆมณฑลรวม 8

สังฆมณฑล โดยมี 2 อัครสังฆมณฑล คือ อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ และอัครสังฆมณฑลท่าแร่-หนองแสง เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2508 (ค.ศ. 1965) (สุรัชย์ ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

4. ในสมณสมัยสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2

สมณสมัยของสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 1 มีระยะเวลาสั้นมากคือเพียง 33 วันเท่านั้น ในระหว่างสมณสมัยของสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2 มีเหตุการณ์สำคัญหลายประการเกิดขึ้น เพราะเหตุว่าสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2 ทรงมีพระทัยเปิดกว้าง และพยายามต่อสู้กับความอยุติธรรมในสังคม ทรงมีมานะในงานอภิบาลดูแลบรรดาศิสดชนตามประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก อีกทั้งทรงต้อนรับบรรดาผู้ทรงเกียรติจากประเทศต่าง ๆ และบรรดาศิสดชนจากทั่วโลกอยู่เสมอมิได้ขาด ในโลกแห่งการถ่ายทอดข้อมูลและข่าวสารดังเช่นในสมัยปัจจุบันนี้ ทำให้เราสามารถรับรู้เรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

4.1 วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 (ค.ศ. 1983) สมเด็จพระสันตะปาปาทรงประกาศแต่งตั้งพระอัครสังฆราช ไมเกิ้ล มีชัย กิจบุญชู ประมุขอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ เป็นพระคาร์ดินัล ก่อนหน้านั้นสมเด็จพระสันตะปาปาทรงส่งพระสมณสาสน์แจ้งล่วงหน้าแล้วตั้งแต่วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2525 (ค.ศ. 1982) และจะประกาศอย่างเป็นทางการได้ในวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2526 (ค.ศ. 1983) เวลา 12.00 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถมีพระบรมราชโองการให้หม่อมหลวงทวีศักดิ์ ตลาวัลย์ ราชเลขาธิการ ส่งพระราชดำรัสแสดงความยินดีและทรงชื่นชมในการที่ ฯพณฯ ไมเกิ้ล มีชัย กิจบุญชู ได้รับการสถาปนาเป็นพระคาร์ดินัลองค์แรกของประเทศไทย นับได้ว่าเป็นเกียรติอย่างสูงแก่บรรดาศิสดศาสนิกชนชาวไทย นอกจากนี้ยังมีสารแสดงความยินดีจาก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และจากรัฐมนตรีหลายท่านอีกด้วย

4.2 ระหว่างวันที่ 10-11 พฤษภาคม พ.ศ. 2527 (ค.ศ. 1984) สมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2 เสด็จเยือนประเทศไทย ได้เสด็จเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง หลังจากนั้นจึงเสด็จเข้าเยี่ยมสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ณ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ต่อจากนั้นเสด็จไปยังสนามสุกขธาสัย สนามกีฬาแห่งชาติ เพื่อทรงเป็นประธานในพิธีมหาบูชามิสซาสำหรับคริสตศาสนิกชนชาวไทย และประทานรางวัลให้แก่ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านโทรทัศน์ประจำปี พ.ศ. 2526 (ค.ศ. 1983) วันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2527 (ค.ศ. 1984) สมเด็จพระสันตะปาปาเสด็จไปยังศูนย์อพยพผู้ลี้ภัยชาวอินโดจีน อำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี แล้วจึงเสด็จไปประกอบพิธีมหาบูชามิสซา และทรงเป็นประธานในพิธีบวชพระสงฆ์คาทอลิกใหม่จำนวน 23 องค์ พร้อมกับทรงปิดปีศักดิ์สิทธิ์สำหรับประเทศไทย

ณ สามเณรลัทธิภิกษุญชอแซฟ สามพราน จังหวัดนครปฐม หลังจากนั้นได้เสด็จไปในงานสโมสรสันนิบาต ที่รัฐบาลจัดขึ้นเพื่อเป็นการถวายพระเกียรติ ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

ต่อมาได้เสด็จเยี่ยมโรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ ถนนสาทรใต้ เพื่อประสาทพรแก่ผู้ป่วย และเสวยพระกายาหารค่ำ จบแล้วเสด็จไปสนามบินดอนเมืองเพื่อเสด็จกลับกรุงโรมการเสด็จมาเยือนประเทศไทย และมีโอกาสเข้าเยี่ยมประมุขสูงสุดของประเทศ รวมทั้งมีโอกาสเข้าเยี่ยมประมุขสูงสุดทางพุทธศาสนา ได้พบเห็นสถานการณ์ต่าง ๆ และความเป็นไปของพระศาสนาจักรคาทอลิกในประเทศไทยครั้งนี้ ได้สร้างความประทับใจพระราชหฤทัยแด่สมเด็จพระสันตะปาปาอย่างมีอาลัยมิ่งมิได้

4.3 วันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2528 (ค.ศ. 1985) เวลา 10.20 น. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จเข้าเฝ้าสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2 พร้อมด้วยคณะผู้ติดตาม

4.4 สมเด็จพระสันตะปาปาเคลเมนต์ที่ 9 ทรงมีพระสมณสาสน์ฉบับแรกมาถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

จึงอาจเรียกได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองมีมาแล้วตั้งแต่บัดนั้นจนกระทั่งปัจจุบันนี้ เป็นระยะเวลานานถึง 325 ปี แม้ว่าจะมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการมาเป็นระยะเวลาเพียง 25 ปีเท่านั้นก็ตาม แต่ประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่าตอนนี้เป็นสื่อแห่งความเข้าใจ ความร่วมมือ ความภูมิใจ เป็นระยะเวลาที่ร่วมกันสร้างความเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะทางด้านจิตใจแก่ปวงชนชาวไทย เท่าที่คริสตศาสนาจะสามารถรับใช้ได้ ในพระนามขององค์พระเยซูคริสตเจ้า อีกทั้งยังเป็นประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงพระราชหฤทัยอันกว้างขวางของพระมหากษัตริย์ไทยและรัฐบาลไทย ที่ให้เสรีภาพในการนำธรรมเนียมประจําใจเข้ามาสู่ชีวิตของชนชาวไทย (สุรัชย์ ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป.)

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสที่สมเด็จพระสันตะปาปาจอห์นปอล ที่ 2 เข้าเฝ้าโอกาสเสด็จเยือนประเทศไทย ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท วันพฤหัสบดีที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2527 (ค.ศ. 1984) ดังวาทกรรมเชิงเรื่องเล่า (James T. Bretzke, S.J., S.T.D., n.d.) ที่ว่า (สถาปนาประชาคมหลวงโรมันคาทอลิก, 2550, หน้า 116)

“ข้าพเจ้าและพระราชินีมีความปีติยินดีอย่างยิ่งที่ได้ต้อนรับพระองค์ในโอกาสมาเยือนประเทศของเรา สำนึกว่าติดกันกับประเทศ แม้จะมีความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างสมบูรณ์ไม่นานนัก แต่แท้ที่จริงเราได้มีความผูกพันอันลึกซึ้งต่อกันมาแล้วช้านาน ในประกาศที่คริสตศาสนิกชนโรมันคาทอลิกได้เผยแผ่ศาสนาทุกเหล่าทุกรุ่นได้นำเอาคริสตธรรมพร้อมทั้งวิทยาการต่าง ๆ ซึ่งเจริญอยู่ในประเทศยุโรปในการนั้น ๆ เข้ามาสั่งสอนคนไทย อำนวยโอกาสให้คนไทยได้เรียนรู้

คริสต์ศาสนาและสรรพวิทยาอันก้าวหน้า พร้อมทั้งศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาวตะวันตก และได้นำมาประกอบปรับปรุงให้เป็นประโยชน์แก่กิจการบ้านเมืองเป็นอันมาก

การที่ประเทศไทยและชาวไทยยินดีต้อนรับผู้เผยแผ่ศาสนาต่าง ๆ ด้วยไมตรีและด้วยความจริงใจอันมิตรทุกสมัยมานั้น เป็นเพราะชาวไทยซึ่งเป็นชาวพุทธมามกชนมีจิตสำนึกมั่นคงอยู่ในกุศลจิตและในความเมตตาการุญ เห็นว่าศาสนาทั้งปวงย่อมสั่งสอนความดี ให้บุคคลประพฤติปฏิบัติแต่ในทางที่ถูกต้องที่ชอบที่เป็นประโยชน์ ให้ได้หาความสุขอย่างผ่องใสให้แก่ชีวิต ทั้งเรายังมีเนติแบบธรรมนิยมให้ต้อนรับนับถือชาวต่างชาติต่างศาสนาด้วยความเป็นมิตร แผ่ไมตรีแก่กัน ด้วยเมตตาจิตและด้วยความจริงใจบริสุทธิ์ใจ มิให้ดูแคลนเบียดเบียนผู้ถือสัญชาติและศาสนาอื่น ด้วยจะเป็นเหตุนำความแตกร้างและความรุนแรงเดือดร้อนมาให้ ดังนั้นคริสต์ศาสนาจึงเจริญงอกงามขึ้นในประเทศนี้ ชาวไทยต่างรู้จักและเคารพยกย่องพระองค์พระสันตะปาปาประมุขแห่งชาวคาทอลิกอย่างสูง ในฐานะบุคคลสำคัญผู้หนึ่ง ผู้แผ่ความสงบร่มเย็นและความสว่างแจ้งใสแก่ชาวโลกถ้วนหน้า

เมื่อคราวที่ข้าพเจ้ามีโอกาสเสด็จเยือนสำนักวาติกัน เมื่อปีคริสต์ศักราช 1960 สมเด็จพระสันตะปาปาจอห์นปอลที่ 23 ตรัสถามถึงคนไทยว่านับถือศาสนาอย่างน้อยเพียงใด ข้าพเจ้าได้ทูลตอบว่าคนไทยเป็นศาสนานิกชนที่ดีทั่วกัน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธอันเป็นศาสนาประจำชาติ และนอกนั้นยังนับถือศาสนาอื่นอีกหลายศาสนา เพราะประชาชนของข้าพเจ้ามีอิสรภาพและสิทธิเสมอภาคกันทั้ง โดยกฎหมาย และโดยประเพณีนิยมในการนับถือศาสนา สมเด็จพระสันตะปาปาทรงแสดงความชื่นชมยินดีกับข้าพเจ้าเป็นอันมากที่ประเทศไทยมีพลเมืองที่ดีมีศีลธรรมยึดความถูกต้องเที่ยงตรงเป็นหลักปฏิบัติ

ในการเสด็จเยือนประเทศไทยครั้งนี้ พระองค์คงจะได้ทรงประจักษ์ชัดว่า ชาวคริสต์ในประเทศนี้ต่างปฏิบัติศาสนกิจของตนอย่างเคร่งครัดด้วยความผาสุก ทั้งคงจะได้สังเกตเห็นด้วยว่าประชาชนชาวไทยมีความนิยมยินดี เต็มใจถวายพระเกียรติที่พระองค์เป็นประมุขแห่งศาสนา ผู้ไฝ่สันติที่เปี่ยมด้วยเมตตาจิตและความบริสุทธิ์เยือกเย็น ข้าพเจ้าเชื่อว่าความเป็นมิตรความมีเมตตาปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้ออารีเกื้อกูลกันโดยจริงใจระหว่างศาสนิกชนทั้งมวลนั้น จะเป็นปัจจัยสำคัญอันมีกำลังศักดิ์สิทธิ์ที่จะยังสันติสุขกับทั้งอิสรภาพ เสรีภาพ และความเสมอภาคให้บังเกิดขึ้นแก่มวลมนุษยชาติได้เป็นแน่แท้

ณ โอกาสนี้ ข้าพเจ้าขอถวายพระพรให้พระองค์ทรงเจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ คุณสาร ศุภสวัสดิ์ ทุกประการ เพื่อให้ทรงสามารถบำเพ็ญกรณียกิจในอันที่จะนำความสุข ความเป็นมิตรไมตรีโดยสมานฉันท์และความเจริญมั่นคงอย่างแท้จริง มาสู่ชาวโลกได้ยืนยงยาวนานตลอดไป”

พระราชดำรัสของสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2 ในโอกาสเข้าเฝ้า
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท วันพฤหัสบดีที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ.
2527 (ค.ศ. 1984) (สถาปณมุขปาถหลวงโรมันคาทอลิก, 2550, หน้า 118)

“ขอถวายพรแด่สมเด็จพระบรมบพิตร

ขณะนี้ข้าพเจ้าเปี่ยมด้วยปีติ ข้าพเจ้าสัมผัสแผ่นดินไทยด้วยความโสมนัสยิ่ง เป็นการ
พระราชทานเกียรติอย่างยิ่งแก่ข้าพเจ้า ที่ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าสมเด็จพระบรมบพิตรใน “ดินแดนแห่งสยาม
เมืองยิ้ม” นี้ ดั่งที่ประเทศไทยเป็นที่รู้จักทั่วโลก และใน “ดินแดนแห่งเสรีภาพ” นี้ซึ่งเป็น
ความหมายของนามประเทศไทย

ข้าพเจ้าซาบซึ้งชื่นชมในน้ำพระราชหฤทัยที่ได้ทรงเชิญข้าพเจ้า มาเยือนประเทศอัน
สวยงามของสมเด็จพระบรมบพิตร ข้าพเจ้าขอตอบสนองพระราชไมตรีจิตอันบริบูรณ์ด้วยพระ
ราชธรรมด้วยความเคารพและเทิดทูน ข้าพเจ้ารู้สึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นที่ได้ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เป็นผู้แทนพระองค์ใน
การต้อนรับข้าพเจ้าที่ท่าอากาศยาน

ข้าพเจ้าตระหนักเป็นอย่างดีในความช่วยเหลือของท่านนายกรัฐมนตรี และเพื่อแสดงออก
ซึ่งความตระหนักนี้ ข้าพเจ้าขอส่งพรแด่บรรดาผู้ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาล และบรรดาผู้ดูแล
ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทย ข้าพเจ้าขอส่งพรพิเศษอันพี่น้องแด่พระคาร์ดินัล ไมเกิ้ล
มีชัย กิจบุญชู ประมุขมิสซังโรมันคาทอลิกกรุงเทพฯ ผู้เป็นพระคาร์ดินัลไทยองค์แรกใน
ประวัติศาสตร์ของพระศาสนจักรคาทอลิกและแด่บรรดาประมุขมิสซังคาทอลิกผู้เป็นพี่น้องของ
ข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าถือว่าการเยี่ยมเยือนครั้งนี้เป็นการเชิดชูความสัมพันธ์อันยืนนานและเปี่ยมด้วย
มิตรไมตรีระหว่างประเทศกับนครรัฐวาติกันการมายังประเทศไทยครั้งนี้ถือว่าได้รับพระราชทาน
เกียรติให้มีโอกาสเยี่ยมตอบการที่สมเด็จพระบรมบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ ไปเยือนสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ที่ 23 ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่ง
สันตะปาปาก่อนหน้าข้าพเจ้าเมื่อคริสต์ศักราช 1960 ข้าพเจ้าหวังที่จะได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระ
พระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายกที่วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม
เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงการที่สมเด็จพระสังฆราชองค์ก่อนได้เสด็จไปเยี่ยมสมเด็จพระสันตะปาปาเปาโล
ที่ 6 เมื่อคริสต์ศักราช 1972 ท่านผู้ทรงดำรงตำแหน่งก่อนหน้าข้าพเจ้าสามารถทรงเยี่ยมตอบด้วย
พระองค์เองได้ และบัดนี้ข้าพเจ้าปลื้มปีติที่สามารถปฏิบัติหน้าที่แทน พร้อมกันนั้นยังได้มีโอกาสอัน
น่าพึงพอใจที่จะได้พบปะพี่น้องคาทอลิก ที่จะได้ร่วมบำเพ็ญภาวนาและที่จะได้เป็นกำลังใจแก่เขา
ในกิจกรรมรับใช้ผู้อื่นล้นที่พี่น้อง

ข้าพเจ้าทราบดีว่า การพำนักในประเทศไทยครั้งนี้แม้จะเป็นระยะเวลาอันสั้น แต่ก็จะเป็นการให้โอกาสได้ประสบด้วยตนเองถึงคุณค่าอันยังลึกล้ำอยู่ในชีวิตจิตใจของมนุษย์ ซึ่งเป็นฐานที่ตั้งของชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งขนบธรรมเนียมและประเพณีของไทย การได้เป็นพระราชอาคันตุกะของประเทศซึ่งยึดถือว่า เสรีภาพเป็นคุณลักษณะอันเป็นส่วนประกอบสำคัญของประชากรณนั้น คือเกียรติอันยิ่งใหญ่โดยแท้ในโลกปัจจุบันของเรานี้ ประวัติความเป็นไทยของประเทศไทย และจิตตารมณ์โอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเกื้อกูลอันเลื่องชื่อของประเทศไทย เป็นเครื่องเตือนให้รำลึกถึงความมุ่งมั่นปรารถนาอย่างลึกซึ้งของครอบครัวมนุษยชาติ ในอันที่จะเจริญชีวิตอยู่ในสันติสุขในความสามัคคีกลมเกลียว และในความเป็นพี่น้อง โดยเฉพาะการที่สมเด็จพระบวรมหิศรทรงเคารพสิทธิของมนุษยชนในด้านเสรีภาพทางศาสนานั้น นำเกียรติอย่างไพศาลมาสู่ประเทศของสมเด็จพระบวรมหิศร

การเขียนเขียนของข้าพเจ้ามุ่งแสดงออกซึ่งความรู้สึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของข้าพเจ้าเองเป็นส่วนตัวของพระศาสนจักรคาทอลิกทั่วโลก อีกทั้งรู้สึกขอบคุณรัฐบาล ตลอดจนประชาชนแห่งดินแดนอันทรงเกียรตินี้ ที่ได้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้หนีร้อนมาพึ่งเย็นจากประเทศใกล้เคียง ความเมตตากรุณาที่มีต่อประชาชนผู้ตกอยู่ในความทุกข์ทรมานนั้น เป็นสิ่งที่โน้มน้าวข้าพเจ้าให้เข้ามาอยู่ใกล้ชิดท่านทั้งหลาย ผู้เป็นพี่น้องชายหญิงของข้าพเจ้าในประเทศไทย และมีส่วนร่วมทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการพำนักอยู่ในแผ่นดินอันยิ่งใหญ่ของท่านอบอุ่นเสมือนหนึ่งอยู่ในบ้านของตนเอง

ข้าพเจ้า ขอพระพรพิเศษของพระเป็นเจ้า ถวายแด่สมเด็จพระบวรมหิศร และบรรดาประชากรผู้เป็นที่รักของสมเด็จพระบวรมหิศรทั่วทุกท่าน

ขอถวายพระพร”

นอกจากนี้ยังมีการจัดงานฉลองครบรอบ 25 ปี ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างนครรัฐวาติกันกับประเทศไทย เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ภาพแห่งความเป็นหนึ่งเดียวกัน ในพระศาสนจักรคาทอลิกระหว่างพระศาสนจักรในประเทศไทยและสันตะสำนัก ที่มีสัมพันธ์ภาพทางการทูตยาวนานมาถึง 25 ปี สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย ได้จัดพิธีมิสซาในวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2537 (ค.ศ. 1994) เวลา 17.15 น. ณ อาสนวิหารอัสสัมชัญ และพิธีเปิดนิทรรศการ งานเลี้ยงรับรอง ณ ห้องประชุมโรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก มี นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี, พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา องคมนตรี, พันเอกพิเศษถนัด คอมันตร์ อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศร่วมงาน (สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิก, 2550, หน้า 45)

สำหรับช่วงเวลาตั้งแต่วันเปิดการฉลองจนถึงวันปิดการฉลองมีการจัดกิจกรรมด้านศาสนา กิจกรรมด้านวิชาการ และกิจกรรมด้านสังคม และในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 (ค.ศ.

1995) มีพิธีปิดงานฉลองด้วยพิธีมิสซา ณ อาสนวิหารอัสสัมชัญ ในโอกาสนี้สถาปนาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย ได้จัดทำหนังสืออนุสรณ์ความสัมพันธ์ 25 ปี ไทย-วาติกัน ด้วย (สถาปนาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิก, 2550, หน้า 45)

6. ในสมัยสมเด็จพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16

พระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16 ทรงมีพระราชสาส์นถวายพระพรชัยมงคลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในมหามงคลวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี (สถาปนาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิก, 2550, หน้า 45)

แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย

ข้าพเจ้ามีความยินดียิ่งที่ได้กราบทูลเนื่องในศุภวโรกาสที่ฝ่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ในราชอาณาจักรไทย

ข้าพเจ้าขอถวายความปีติอย่างสุดซึ้งมายังฝ่าพระบาท ในการนี้ ข้าพเจ้าขอร่วมกับราษฎรทั้งมวลในประเทศอื่นทรงเกียรติของท่าน ในการน้อมรำลึกความปรารถนาดีที่ทรงได้รับมาตลอด 6 ทศวรรษที่ผ่านมา และขอแสดงความชื่นชมในพระมหากษัตริย์คุณที่ทรงมีต่อไพร่ฟ้าของพระองค์ทั้งมวล โดยทรงยืนหยัดที่จะส่งเสริมเอกภาพ การให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาและความเมตตาต่อผู้ยากไร้ ข้าพเจ้าขออัญเชิญด้วยไมตรีจิต พระพรอันยิ่งใหญ่ของพระเจ้าเป็นเจ้าแด่ฝ่าพระบาทและพระบรมวงศานุวงศ์สืบไป

นอกจากนั้นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร โปรดเกล้าฯ ให้คณะผู้แทนสมเด็จพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16 เข้าเฝ้าฯ เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) เวลา 16.00 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จออกแทนพระองค์ ณ วังสุโขทัย พระราชทานพระราชวโรกาสให้พระคาร์ดินัลเกรสเซนซีโอเซเป มุขนายกแห่งอัครสันมณฑลเนเปิลส์ ผู้แทนพระองค์สมเด็จพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ ที่ 16 และพระสมณทูตซัลวาดอร์เปอนนักีโอ เอกอัครสมณทูตวาติกันประจำประเทศไทย เข้าเฝ้าฯ เพื่อเชิญพรและความปรารถนาดีจากสมเด็จพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ 16 เนื่องในโอกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ในโอกาสนี้พระคาร์ดินัล ไมเกิ้ล มีชัย กิจบุญชู มุขนายกแห่งมิสซังโรมันคาทอลิกกรุงเทพฯ และมุขนายกยอร์ช ยอดพิมพ์พิสาร ประธานสภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย ร่วมเข้าเฝ้าฯ ด้วย (สถาปนาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิก, 2550, หน้า 183)

จากการก่อรูปทุนทางสังคมของคาทอลิกกับชนชั้นนำไทยนั้น มีเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของทุนทางสังคมของคาทอลิก ดังนี้

1. กรณีเหตุการณ์การต่อต้านคาทอลิก

อุปสรรคของของคาทอลิกเกิดจากคนไทยส่วนใหญ่มีความกลัวว่าชาวยุโรปจะเข้ามารุกรานประเทศดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ชาวสยามเห็นอังกฤษยึดครองอินเดีย ต่อมาเป็นมะละกา และส่วนหนึ่งของรัฐเกดดาห์ เป็นเพราะชาวยุโรปทุกคนถูกเรียกรวม ๆ กันว่า “ฝรั่ง” มีสัจฉนาริทุกองค์ จึงถูกถือว่าเป็นสายลับ ชาวสยามมั่นใจว่าเมื่อเกิดสงคราม คาทอลิกจะทรยศต่อประเทศ และเข้าข้างชาวยุโรป (โรเบิร์ต โกสเด, 2549, หน้า 365)

จากพื้นฐานความเชื่อดังกล่าว ทำให้เกิดการต่อต้านคาทอลิกในช่วงบริบทของกระบวนการสร้างรัฐชาติไทย การสร้างรัฐชาติของไทยเป็นกระบวนการที่เริ่มปฏิสนธิมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ตั้งแต่การจัดให้มีดินแดนที่แน่นอนโดยใช้เส้นแบ่งอาณาเขตดินแดนที่แน่นอน โดยใช้แผนที่สมัยใหม่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2435 (ค.ศ. 1892) ทำให้เกิดอำนาจสูงสุดภายในประเทศที่เรียกว่าอธิปไตย การบังคับให้เรียนภาษาไทยในระบบการศึกษาแบบโรงเรียนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 การจัดให้ประชากรในประเทศมีสัญชาติไทยเดียวกันในสมัยรัชกาลที่ 6 โดยบังคับใช้พระราชบัญญัติสัญชาติ การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยโดยอาศัยอุดมการณ์ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ กระบวนการสร้างรัฐชาติได้ปรากฏเป็นรูปร่างหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 และเริ่มขยายสู่ชนบทตั้งแต่ในยุคแห่งการพัฒนาของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (ชัยนงค์ ประดิษฐศิลป์, 2542)

หลังจากโค่นล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แล้ว ชนชั้นนำข้าราชการได้สถาปนาระบอบอำมาตยาธิปไตยขึ้นมา ระบอบอำมาตยาธิปไตยเป็นระบอบอำนาจนิยมที่ระบบข้าราชการไทยได้กลายมาเป็นสถาบันหลักในการครอบงำการเมืองไทย ดังนั้นผู้ปกครองในยุคนี้จึงได้แก่นชนชั้นนำข้าราชการทหารและพลเรือน แต่ทหารจะเป็นหัวหอกของผู้ปกครอง เนื่องจากทหารเป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งเหนือกว่ากลุ่มอื่น ๆ และเป็นผู้ผูกขาดการใช้อาวุธ อย่างไรก็ตามข้าราชการพลเรือนยังมีความสำคัญต่อระบอบนี้ เนื่องจากข้าราชการพลเรือนเป็นผู้มีความชำนาญเฉพาะด้านมากกว่าทหารและเป็นที่รวมของชนชั้นกลางที่มีความสามารถเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม

พลวัตรของระบอบอำมาตยาธิปไตยเกิดจากการต่อสู้ขัดแย้งภายในระบบราชการที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ของข้าราชการทหารและพลเรือน เพื่อช่วงชิงตำแหน่งระดับสูงในระบบราชการและในคณะรัฐมนตรีอันเป็นที่มาของอภิสิทธิ์ต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้นโดยสรุปแล้วระบอบอำมาตยาธิปไตยคือระบอบอำนาจนิยมของข้าราชการ โดยข้าราชการและเพื่อข้าราชการเป็นสำคัญนั่นเอง (ชัยนงค์ ประดิษฐศิลป์, 2533)

เงื่อนไขทางเศรษฐกิจการเมืองสำคัญที่ทำให้ชนชั้นนำข้าราชการสามารถเข้ามามีอำนาจคือ

1. การแก้ไขสนธิสัญญาเบาว์ริงทำให้ไทยสามารถยกระดับภาษีศุลกากรของประเทศในปี พ.ศ. 2470 (ค.ศ. 1927) ได้ เงื่อนไขนี้ช่วยลดการแข่งขันที่รุนแรงจากการนำสินค้าเข้าของประเทศตะวันตก

2. ภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำทำให้การลงทุนจากต่างประเทศรวมถึงการนำสินค้าเข้าลดลง

3. กระแสความคิดในหมู่ชนชั้นนำของไทยที่ตระหนักถึงข้อจำกัดของการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานการผลิตข้าวส่งออก เช่น ปัญหาราคาข้าวตกต่ำตามภาวะตลาดโลก

4. มีการจดทะเบียนธุรกิจโดยนายทุนเงินอย่างกว้างขวางในประเทศจากการที่รัฐยอมรับสถานภาพทางกฎหมายของกิจการธุรกิจ โดยการออกพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2468 (ค.ศ. 1925)

ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวชนชั้นนำข้าราชการตัดสินใจนำรัฐไทยเข้าสู่การประกอบกิจการธุรกิจเพื่อต่อต้านนายทุนเงินและจัดการครอบงำของนายทุนยุโรปโดยใช้อุดมการณ์ชาตินิยมเป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวเชิงนโยบาย

อุดมการณ์ชาตินิยมนั้นมุ่งต่อต้านการครอบงำของตะวันตกและพ่อค้าจีน โดยชนชั้นนำราชการได้กำหนดนโยบายรัฐวิสาหกิจเพื่อเป็นแนวทางในการสะสมทุนที่นำโดยรัฐ นโยบายรัฐวิสาหกิจในช่วงแรก (พ.ศ. 2475-2490) (ค.ศ. 1932 - 1947) เป็นนโยบายเกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจจากกิจการที่ได้ดำเนินการมาแล้ว นอกจากนี้ยังอาศัยการโอนกิจการเอกชนต่างชาติมาเป็นของรัฐ (Nationalization) ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยชนศัตรูและทรัพย์สินของชนศัตรู พุทธศักราช 2485 นโยบายในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ. 2490-2500) (ค.ศ. 1947 - 1957) รัฐได้ขยายรัฐวิสาหกิจจนเรียกว่ายุคทองของรัฐวิสาหกิจ

ภายใต้กระแสชาตินิยมทางเศรษฐกิจ รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ระหว่าง พ.ศ. 2481 - 2487 (ค.ศ. 1938 - 1944) ได้นำนโยบายแบบฟาสซิสต์มาใช้จนเกิดกระแสชาตินิยมทางการเมืองและวัฒนธรรม โดยเลียนแบบมาจากอิตาลี เยอรมันและญี่ปุ่น คือ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533, หน้า 149-150)

1. ความพยายามที่จะเข้าไปควบคุมชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น การแต่งกาย การบริโภค การครองเรือน และเคหสถาน เป็นต้น

2. เน้นการปลุกกระดมมวลชนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมภายใต้การจัดตั้งจากเบื้องบน เช่น การประกาศรัฐนิยม 12 ประการ

3. พยายามสร้างความยิ่งใหญ่ของชาติ เช่น การพัฒนาลัทธิชาตินิยมต่อต้านคนจีนและฝรั่งเศส รวมถึงปลุกฝังทัศนคติเชื่อนำตามคำขวัญที่ว่า “เชื่อนำทำให้ชาติพ้นภัย”

อุดมการณ์ชาตินิยมในสมัยจอมพล ป. ได้นำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มชาตินิยมต่อต้านศาสนาคริสต์ที่เรียกว่ากลุ่มเลือดไทย กลุ่มเลือดไทยมองว่าคาทอลิกเป็นศัตรูของชาติ เนื่องจากมองว่าคริสต์ศาสนาเป็นศาสนาของฝรั่งเศส ซึ่งเป็นศัตรูของชาติ ความคิดต่อต้านคาทอลิกของคณะเลือดไทยเป็นสิ่งที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยพระนารายณ์ และได้รับการตอกย้ำในปัญหาความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในปี ร.ศ. 112 เหตุการณ์นี้ทำให้คนไทยรู้สึกว่าจะต้องเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสถึง 481,600 ตารางกิโลเมตร ซึ่งรวมถึงฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ได้แก่ ประเทศลาวเกือบทั้งหมดให้กับฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังต้องยอมให้ฝั่งขวาแม่น้ำโขงระยะ 25 กิโลเมตร เป็นเขตปลอดทหารและปลอดภาษี รวมถึงต้องเสียอธิปไตยในการปกครองจันทบุรี และต่อมาต้องเสียเสียมราฐ พระตะบอง และ ศรีโสภณ โดยปริยายให้แก่ฝรั่งเศส (เสรี พงศ์พิศ, 2527, หน้า 169)

เหตุการณ์ ร.ศ.112 ทำให้ชาวสยามถือว่าฝรั่งเศสเป็นศัตรู ดังนั้นคริสต์ศาสนาซึ่งเป็นศาสนาของฝรั่งเศสก็เป็นศาสนาของศัตรูด้วย หมายความว่าตลอดช่วงสมัยของสังฆราชเวย์ ประมุขมิสซังสยามต้องประสบกับการกดดันทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา และต้องทำงานกับประชาชนที่มองมิสซังนรีด้วยสายตาแห่งความเป็นศัตรู เหตุการณ์ในช่วงนี้สามารถสะท้อนออกมาจากคำพูดของพระสังฆราชเวย์ที่ได้เล่าเอาไว้ ดังว่าทกรรมเชิงเรื่องเล่าที่ว่า (James T. Bretzke, S.J., S.T.D., n.d.) ว่า (สถาปนาประชาบาลหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2550, หน้า 24-25)

“เนื่องจากพระสงฆ์มิสซังนรีส่วนใหญ่เป็นชาวฝรั่งเศส คนต่างศาสนามักไม่แยกว่าอย่างไรเป็นฝรั่งเศส อย่างไรเป็นคริสต์ ดังนั้นพวกคริสตังของเราก็ถูกเขาถือเป็นศัตรู ได้ยินเขาร้อง “ฆ่าให้ตาย” ทั่วทุกแห่งหน และนำกลั้วปลวไฟเล็ก ๆ จะก่อให้เกิดอหิภิกขุร้ายแรง แต่จะเป็นการผิดต่อหน้าที่ของข้าพเจ้า ถ้าข้าพเจ้าจะไม่กล่าวถึงความอริอารอบของรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้แสดงต่อเรา และพวกคริสตังของเราในเวลากับขณะนั้น ๆ ผนฯ สมเด็จพระยาเทววงศ์วโรปการเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศได้ให้คำมั่นแก่ข้าพเจ้าตั้งแต่แรกว่าท่านจะทำทุกอย่างเพื่อขัดขวางมิให้พวกคริสตังของเราถูกคนต่างศาสนารังแก และท่านก็ได้ถือตามคำพูดของท่าน อนึ่งคนสมาคมชั้นสูงในกรุงเทพฯ ก็เข้าใจดีแต่นานมาแล้วว่า พระสังฆราชและพระสงฆ์มิสซังนรีคาทอลิกไม่เล่นการเมือง และถ้าบุคคลบางคนยังเชื่อเช่นนั้นอยู่ จะถือว่าความคิดเห็นส่วนตัวของเขามีน้ำหนักน่าเชื่อถือกว่าหาได้ไม่”

ข่าวลือเรื่องฝรั่งเศสบุกไทยนั้นแพร่กระจายไปทั่ว ราษฎรจำนวนมากพากันเกลียดชังทุกอย่างที่เป็นของฝรั่งเศส เพราะในเวลานั้นมีความคิดว่าศาสนาคาทอลิกเป็นศาสนาของฝรั่งเศส บรรดามิสซังนรีและคาทอลิกส่วนมากก็เป็นคนในบังคับของฝรั่งเศส ซึ่งภราดา ลูโดวิโก มารีอา (Ludovico Maria) แห่งคณะเซนต์คาเบรียลได้กล่าวถึงในจดหมายของท่านที่ส่งถึงพระสังฆราชเวย์

ในกรณีเรื่องของธง ปี พ.ศ. 2446 (ค.ศ. 1903) ดังวาทกรรมเชิงเรื่องเล่า (James T. Bretzke, S.J., S.T.D., n.d.) ที่ว่า (โรเบิร์ต โกลเด, 2549, หน้า 650 – 651)

“ข้าพเจ้าต้องรู้สึกเจ็บปวดเพียงใดเมื่อเห็นธงชาติของฝรั่งเศสและสเปนโบกสะบัดอยู่เหนือของอาสนวิหาร...ข้าพเจ้าถามตัวเองว่านี่คือตัวแทนของประเทศฝรั่งเศสหรือสันตะสำนักกันแน่...ทำไมธงของสันตะสำนักจึงไม่อยู่ในที่อันทรงเกียรติ

“ข้าพเจ้ายังจำความรู้สึกสะเทือนใจอย่างรุนแรงที่เกิดขึ้นที่บางบัวทองได้เสมอ เมื่อข้าพเจ้าเข้าไปในบริเวณวัด ข้าพเจ้าเห็นธงชาติฝรั่งเศสโบกสะบัดอยู่บนเสาเพียงธงเดียว เรื่องนี้ผ่านไปหลายปีแล้วข้าพเจ้าจำได้ว่า ได้บอกกับตัวเองว่า เมื่อไหร่เราจะเป็นคาทอลิกมากกว่านี้ ถ้าข้าพเจ้าเป็นชาวสยาม จะมีความรู้สึกเช่นไรที่เห็นเช่นนี้ เช่นเดียวกับที่บรรเลงเพลงชาติฝรั่งเศส แทนที่จะบรรเลงเพลงของพระสันตะปาปา ข้าพเจ้าเขียนมาเรียนให้พระคุณเจ้าทราบ หลังจากพิจารณาเรื่องนี้แทบทพระบาทพระสวามีเจ้า”

อีกทั้งในขณะที่ร่วมพิธีมิสซาสมโภชปัสกาที่พระสังฆราชเวย์เป็นประธานนั้น บทเทศน์ที่ใช้เป็นภาษาฝรั่งเศส แต่ที่หนึ่งที่สงวนไว้สำหรับชาวฝรั่งเศสแทบจะว่างเปล่า ขณะที่ชาวไทยนั่งไกลออกไปทางด้านหลัง ฟังเทศน์อย่างไม่เข้าใจ เมื่อเป็นเช่นนี้ภราดาท่านนี้ไม่ประหลาดใจ ที่ชาวไทยถือว่าศาสนาคริสต์เป็นศาสนาของชาวฝรั่งเศส (โรเบิร์ต โกลเด, 2549, หน้า 651)

อย่างไรก็ตาม กรณีพิพาทนี้ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นอริต่อคริสต์ศาสนาเพิ่มขึ้นในหมู่ราษฎรไทย และจำนวนผู้ขอเรียนคำสอนได้ลดน้อยลง คนที่อยากเรียนคำสอนก็ไม่กล้าแสดงตัว เพราะเกรงว่าต้องเผชิญกับการเป็นศัตรูกับเพื่อนเก่าที่ไม่ได้กลับใจ แต่อย่างไรก็ตามเหตุการณ์เหล่านี้ก็ส่งผลให้จำนวนผู้ใหญ่ที่รับศีลล้างบาปในสยามแต่ละปีไม่เคยถึงหนึ่งพันคน จนถึงปีที่พระสังฆราชเวย์มรณภาพ (วิทยาลัยแสงธรรม, 2533, หน้า 278)

ความรู้สึกต่อต้านคาทอลิกของคนไทยจากเหตุการณ์ ร.ศ.112 นั้นจะเห็นได้จากบทบาทของเจ้าอาวาสวัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลบ้านหลุม จังหวัดสุโขทัยที่ได้ตีพิมพ์บทเทศน์ของท่าน เผยแพร่ไปทั่วประเทศในปลายปี พ.ศ. 2482 (ค.ศ. 1939) เพื่อปลุกเร้าให้คนไทยทุกคนช่วยกัน ช่วยบำรุงประเทศชาติ และพระพุทธศาสนาของคนไทยให้เจริญก้าวหน้า ดังข้อความต่อไปนี้

“อำนาจอันศักดิ์สิทธิ์อันวยประโยชน์สูงสุดโดยตรงและโดยอ้อม ก็มีศีลธรรมพุทธศาสนา พระศรีรัตนไตรเท่านั้น จึงเจริญก้าวหน้ามีตำแหน่งสูง มีรายได้มาก ทำมาหากินเจริญสมบูรณ์ตาม ๆ กัน”

ในเอกสารนี้เอง ยังได้กล่าวโจมตีหลักคำสอนของศาสนาคริสต์ และให้คนไทยถอนตัวออก ก่อนที่จะหลงทาง ดังมีข้อความดังนี้

“เขาเอาศาสนาพร้อมด้วยเครื่องล่อมาเกลี้ยกล่อมพวกไทยเราจนเป็นเมืองขึ้นเขา ต้องขนเงินส่งเขา ต้องอยู่ในอำนาจบังคับเขา บางศาสนาก็คุยโม้อวดอ้างว่า สิ่งในโลก พระเป็นเจ้าเป็นผู้สร้างนำให้มนุษย์กิน สร้างดิน ลมไฟ ให้มนุษย์อาศัย และรับบาปของใคร ๆ หมด ถ้าชาวไทยคนดีจะช่วยกันคิดและพิจารณาว่า น้ำมีเชื้อโรค มนุษย์กินเป็นอหิวาต์ตาย น้ำมาท่วมของไร่นาฉิบหาย ลมและอื่น ๆ พัดบ้านเรือนพังพินาศไป ใครเป็นผู้สร้าง ทำไมไม่สร้างพอดี ๆ”

ความรู้ที่กล่าวมาทอกลึกเป็นศัตรูของชาตินิยมชาตินิยมรุนแรงขึ้นเมื่อเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา โดยญี่ปุ่นซึ่งยึดแมนจูเรียได้ กำลังดำเนินนโยบาย ขยายอิทธิพลในทวีปเอเชียโดยใช้คำขวัญว่า “เอเชียสำหรับชาวเอเชีย” เพื่อต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมของชาวตะวันตกในทวีปเอเชีย นโยบายนี้นับได้ว่าสอดคล้องกับลัทธิชาตินิยมซึ่งกำลังก่อตัวขึ้นในประเทศไทย ดังนั้นในปี พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) ญี่ปุ่นบุกเข้าประเทศไทย ประเทศไทยโดยการนำของรัฐบาลจอมพล ป. จิ๋ยมอมเข้าร่วม “วงไพบูลย์ร่วมกันแห่งมหาเอเชียบูรพา” (The Greater East Asi Co-Prosperity Sphere) และประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ จนประเทศไทยต้องตกอยู่ในสถานะสงครามเป็นเวลานานถึง 4 ปี

ในช่วงดังกล่าวนี้อุดมการณ์ชาตินิยมก็ได้นำประเทศไทยไปสู่ความขัดแย้งกับฝรั่งเศสที่มีปัญหากับไทยมาตั้งแต่ ร.ศ. 112 ก็คือกรณีพิพาทอินโดจีนในปี พ.ศ. 2483 – 2484 (ค.ศ. 1940 - 1941) กรณีพิพาทนี้ทำให้ชาวไทยมองดูมิสชันนารีฝรั่งเศสและคริสต์ศาสนาเป็นศัตรูมากขึ้น และกลัวว่าจะเป็นไส้ศึกให้กับฝรั่งเศสที่เป็นคู่สงคราม เนื่องจากศาสนาคริสต์ถูกถือว่าเป็นศาสนาของชาวฝรั่งเศส ดังนั้นผู้ที่ถือศาสนาคริสต์จึงถูกมองว่าเป็นศัตรูในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

การเกิดกรณีพิพาทอินโดจีนในปี พ.ศ. 2482 (ค.ศ. 1939) รัฐบาลไทยประกาศตัวเป็นกลาง และหันเกรงว่าปัญหาเส้นเขตแดนระหว่างไทยและอังกฤษ (ซึ่งปกครองพม่าอยู่ในขณะนั้น) และระหว่างไทยกับฝรั่งเศส (ซึ่งปกครองอินโดจีนอยู่ในขณะนั้น) อาจจะกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ระหว่างกัน จึงขอปรับปรุงเส้นเขตแดนกับอังกฤษและฝรั่งเศส การดำเนินการนี้เป็นผลสำเร็จกับอังกฤษแต่ล้มเหลวกับฝรั่งเศส กระแสแห่งชาตินิยมทวีมากขึ้น มีการเรียกร้องดินแดนคืนจากประเทศฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) บรรดานิสิตนักศึกษา และนักเรียนเตรียมอุดมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืนจากประเทศฝรั่งเศส และได้รับการต้อนรับอย่างดีจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น

ปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดการสู้รบระหว่างไทยกับฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) ตามชายแดนอินโดจีนและตามน่านน้ำบริเวณเกาะช้าง ซึ่งเราเรียกกันโดยรวมว่า “สงคราม อินโดจีน” เมื่อเกิดการปะทะกันขึ้น เครื่องบินฝรั่งเศสได้เข้ามาทิ้งระเบิดที่จังหวัด

นครพนมอันนำมาสู่การประกาศกฎอัยการศึกในพื้นที่ 23 จังหวัดใกล้ชายแดนอีสานในเดือน มกราคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) การประกาศกฎอัยการศึกครั้งนี้มีผลในการเพิ่มอำนาจตำรวจ ข้าราชการประจำจังหวัด นายอำเภอ ในการควบคุมชาวคาทอลิก หลังประกาศกฎอัยการศึกเริ่มมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับชาวคาทอลิก ซึ่งเป็นกลุ่มชาตินิยมที่ตีพิมพ์ และแจกใบปลิวชักชวนให้คนไทยเชื่อว่าชาวคาทอลิกเป็นศัตรูของไทย เนื่องจากนับถือศาสนาของศัตรูคือฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศ ที่กดขี่เมืองไทยมานาน 50 ปี ตั้งแต่ ร.ศ. 112 (วิสา กิตติคุณเสรี, 2550, หน้า 31)

“ถ้าอ่านหนังสือพิมพ์ ปี พ.ศ. 2482 (ค.ศ. 1939) จะเห็นได้ว่าปีนั้นเป็นโอกาสพิเศษที่จะ ไล่ฝรั่งเศสออกจากไทย และแหลมทองทั้งหมด วิถีเมืองไทยก็กระเจาเสียงให้คนไทยช่วยกันนำ อิสระภาพของชาติคืนมาด้วยการเลิกนับถือคริสต์ ให้นับถือพุทธอย่างเดียวเพราะศาสนาพุทธเป็น ศาสนาประจำชาติ ขณะที่ชาวคาทอลิกเป็นอันตรายต่อชาติเพราะถูกสอนจากศัตรูของประเทศ นับ ถือศาสนาของศัตรู และลัทธิศาสนาแท้จริงของประเทศไทย ชาวคาทอลิกทั้งหมดเป็นจารกรรมที่จะ ช่วยฝรั่งเศสทำให้ไทยกลายเป็นอาณานิคมฝรั่งเศส และมีการแจกใบปลิวเกี่ยวกับการควบคุมชาว คาทอลิก เช่น ห้ามคบค้าสมาคมกับคาทอลิก ห้ามซื้อ – ขายของกับคาทอลิก, ให้ระวังชาวคาทอลิก และห้ามพูดเรื่องลับใกล้คนเหล่านี้ เพราะชาวคาทอลิกเป็น ‘แนวที่ห้า’ (จารชน) ที่ช่วยเหลือฝรั่งเศส ในการบ่อนทำลายไทย ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามหลักเหล่านี้จะถือเป็นพวกทรยศต่อชาติ”

ในวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) เป็นวันเริ่มต้นการสู้รบระหว่างไทยและ ฝรั่งเศสนั้น กรมตำรวจก็ได้มีคำสั่งลับที่ 6/2483 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) เรื่องจัดการแก่นเชื้อชาติฝรั่งเศสในกรณีห้ามคนเชื้อชาติฝรั่งเศสเดินทางเข้าประเทศ ผ่าน หรือ พำนักภายในประเทศ รวมถึงมีถิ่นที่อยู่อาศัยในจังหวัดต่าง ๆ การบังคับใช้คำสั่งกรมตำรวจดังกล่าว มีผลปรากฏให้เห็น อธิบดีกรมตำรวจคือ พล.ต.ต. อุดล อุดลเดชจรัส ได้ออกหนังสือคำสั่งให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดการชาวฝรั่งเศสในจังหวัดต่าง ๆ โดยคำสั่งมีเนื้อหา ดังนี้ (“มาอยู่ในพระนคร” สารสาส์น 25,1 (มกราคม 1941): 48 – 49)

1. คนเชื้อชาติฝรั่งเศสที่อยู่ในจังหวัดนครพนมมีจำนวนเท่าไร ให้ตำรวจจังหวัด นครพนมควบคุมตัว และบังคับให้ออกไปให้พ้นเขตแดนของประเทศไทย ทางด้านอิน โคนจีนที่ ใกล้ที่สุดภายใน 24 ชั่วโมง โดยไม่มีการผ่อนผันใด ๆ ทั้งไม่เลือกว่าบุคคลนั้น ๆ มีอายุ อาชีพ หรือ กิจการงานใด ๆ ทั้งสิ้น
2. ให้คนเชื้อชาติฝรั่งเศสซึ่งอยู่ในจังหวัดเชียงราย, น่าน, อุตรดิตถ์, เลย, หนองคาย, อุตรธานี, ขอนแก่น, นครพนม, สกลนคร, นครราชสีมา, อุบลราชธานี, มหาสารคาม, ร้อยเอ็ด, ศรีสะเกษ, สุรินทร์, บุรีรัมย์, ชัยภูมิ, ปราจีนบุรี, ฉะเชิงเทรา, ชลบุรี, จันทบุรี, ระยองและตราด ออก

จากจังหวัดนั้นภายใน 48 ชั่วโมง ไม่เลือกว่าบุคคลนั้นมีอายุ อาชีพและกิจการใด ๆ ทั้งสิ้นจะอยู่ในจังหวัดนั้น ๆ ต่อไปไม่ได้ ถ้าฝ่าฝืนให้ควบคุมตัวส่งกรมตำรวจทันที

3. ในจังหวัดต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วในข้อ 1 และ 2 นั้น คนเชื้อชาติฝรั่งเศสจะอยู่หรือผ่านเข้าไปไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมตำรวจ

4. ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป คนเชื้อชาติฝรั่งเศสจะเข้ามาอยู่หรือผ่านประเทศไทยไม่ได้ เว้นแต่ผู้ซึ่งได้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยแล้ว กลับออกไปไม่เกิน 1 ปี หรือได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมตำรวจเฉพาะเรื่องเฉพาะราย ในวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) บรรดามิสชันนารีฝรั่งเศสจึงได้เดินทางเข้ามายังกรุงเทพฯ ตามคำสั่งของกรมตำรวจ ส่วนใหญ่จะมาจากจังหวัดที่อยู่ไม่ห่างจากกรุงเทพฯ มากนัก คือ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ปราจีนบุรี (“มาอยู่ในพระนคร,” สารสาส์น 25,1 (มกราคม 1941): 48) ส่วนพระสังฆราชและบาทหลวงในมิสซังลาวประมาณ 30 ท่านได้เดินทางไปประจำที่อินโดจีนตามคำสั่งเดียวกันนี้ (“มาอยู่ในพระนคร” สารสาส์น 25,1 (มกราคม 1941): 49) ต่อมาเนื่องด้วยความไม่สงบจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และเพื่อมิสซังจะสามารถดำเนินงานต่อไปได้ พระสังฆราชเปร์รอสจึงได้แต่งตั้งให้บาทหลวงยออาคิม เทพวันท์ประกอบกิจ ดำรงตำแหน่งอุปสังฆราช เพื่อทำหน้าที่บริหารมิสซังแทนพระสังฆราชตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2484 (“แต่งตั้งผู้แทน,” สารสาส์น 25,2 (กุมภาพันธ์ 1941): 106) ส่วนมิสชันนารีที่เป็นชาวฝรั่งเศสทั้งหมดได้เดินทางออกนอกประเทศในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ (“มิสซังกรุงเทพฯ,” สารสาส์น 25,2 (กุมภาพันธ์ 1941): 106) โดยพระสังฆราชเปร์รอสได้เขียนจดหมายถึงอธิการคณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีสความว่า (จดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, เอกสารหมายเลข 190/1 เรื่อง “จดหมายของพระสังฆราชเรอเนเปร์รอส ถึง อธิการคณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีส ลงวันที่ 28 เมษายน ค.ศ. 1941 (พ.ศ. 2484)

มิสชันนารีฝรั่งเศส 13 ท่าน ถูกตำรวจจับกุมเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน และถูกบังคับให้เดินทางมากรุงเทพฯ โดยไม่สามารถทำอะไรได้เลย เราตัดสินใจว่ามันจะดีกว่ามาก ถ้าพวกท่านจะเดินทางออกนอกประเทศชั่วคราวเพื่อไปอยู่ที่อื่นที่เป็นประโยชน์กว่า พวกท่านได้ออกเดินทางไปอยู่ในโคชินจีนและกัมพูชา ที่นั่นพวกท่านได้ทำงานอภิบาลในกลุ่มคนญวนปลัดคนจีนตามภาษาที่พวกท่านเข้าใจนอกจากนี้ภราดาเซนต์คาเบรียล 13 ท่าน ได้รับคำสั่งห้ามทำการสอนเพราะพวกท่านเป็นชาวฝรั่งเศส ขณะเดียวกันก็ต้องเดินทางออกนอกประเทศ โดยเดินทางไปอยู่ที่สิงคโปร์และอินเดีย... ภคินีเซนต์ปอลเดอชาร์ตรและออร์สุลิน ศาสนาฝรั่งเศสต้องเดินทางออกนอกประเทศเช่นเดียวกัน เพราะถูกห้ามทำการสอน

นอกจากที่มิสชันนารีฝรั่งเศสต้องออกนอกประเทศแล้ว บาทหลวงชาวไทย 5 ท่านได้ถูกจับกุม ด้วยข้อหาเป็นแนวที่ 5 คือ

1. บาทหลวงฟรังซิส เซเวียร์ สวงวน สุวรรณศรี
2. บาทหลวงมีแชล สัมจีน ศรีประยูร
3. บาทหลวงเฮนรี สุนทร (ปราด) วิเศษรัตน์
4. บาทหลวงเอดัวร์ ดัง ลำเจริญ
5. บาทหลวงนิโคลาส บุญเกิด (ขุนกิม) กฤษบำรุง

บาทหลวงทั้ง 5 ถูกคุมขังที่คุกในกรุงเทพฯ ต่อมาบาทหลวง 2 ท่านแรกได้รับการปล่อยตัวเมื่อจำคุกได้ 20 เดือน 2 ท่านต่อมาถูกปล่อยตัวเมื่อจำคุกได้ 5 ปี คงเหลือแต่บาทหลวงนิโคลาส บุญเกิด ซึ่งได้มรณภาพในคุกขณะที่ถูกจองจำนาน 9 เดือน (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑล กรุงเทพฯ, เอกสารหมายเลข 173/2 เรื่อง “Comptendu De la Mission de Bangkok de 1940 a 1946”)

พระสังฆราชเปร์รอสได้เขียนจดหมายถึงนายโรเซร์ การ์โร กงสุลฝรั่งเศสประจำประเทศไทย ลงวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) รายงานเกี่ยวกับการเบียดเบียนศาสนา โดย คณะเลียดไทยหลายเรื่องต่อมา พระสังฆราชเปร์รอสได้เขียนจดหมายถึงศูนย์กลางคณะที่กรุงปารีสรายงาน เกี่ยวกับการเบียดเบียนศาสนาที่มียิ่งที่ยิ่งขึ้น ดังว่าทกรรมเชิงเรื่องเล่า (James T. Bretzke, S.J., S.T.D., n.d.) ที่ว่า

“การเบียดเบียนต่อศาสนาคาทอลิกได้เริ่มขึ้นวันที่ 20 พฤศจิกายน 2483 เวลา 10.00 น. ตอน เียน บรรดามิสชันนารีฝรั่งเศสที่พักอาศัยอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ของไทยที่เกิดกรณีพิพาท อินโด จีน แต่ละองค์ต่างก็ได้รับการเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจหลายนาย ซึ่งบังคับให้พวกเขาติดตามไปที่สถานีตำรวจ ที่นั่น เขาได้ป้อนคำถามต่อบรรดามิสชันนารี ต่อจากนั้นได้ให้พวกเขาลงชื่อด้วยการสัญญาว่าจะเดินทางออกจากพื้นที่ภายในเวลา 48 ชั่วโมง วันรุ่งขึ้นมิสชันนารีแต่ละองค์ได้เดินทางมาถึงกรุงเทพฯ พร้อมกับมีคำสั่งห้ามเดินทางออกไป ข้าพเจ้าได้ส่งบรรดาพระสงฆ์พื้นเมืองจากวัดอื่นไปทำหน้าที่แทนพวกเขา พระสงฆ์ 2 องค์ในจำนวนเหล่านี้ ทั้ง ๆ เป็นคนไทยได้ถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและถูกใส่ความกล่าวหาว่า “เป็นแนวที่ 5” ถูกจองจำในคุกเป็นเวลา 3 เดือนในตอนแรก พวกเขาถูกตัดสินในเดือนมีนาคมให้จำคุกคนละ 2 ปี พระสงฆ์ไทยองค์ที่ 3 ถูกขังอยู่ในคุกตั้งแต่วันที่ 12 มกราคม ยังคงรอคอยการพิพากษาและคำตัดสินโดยไม่มีความคิด”

เมื่อเหตุการณ์ที่มีผลต่อการดำเนินงานของมิสซังสยาม ดังที่กล่าวมาแล้ว พระสังฆราชเปร์รอสจึงได้ให้คำจำกัดความของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็น “การเบียดเบียนศาสนา” ซึ่งคำจำกัดความนี้ได้เริ่มใช้เป็นครั้งแรกใจจดหมายที่พระสังฆราชเปร์รอสเขียนขึ้นที่โบสถ์อัสสัมชัญส่งไปยังกรุงปารีส ลงวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) เพื่อรายงานถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ของ